©UKAM YAYINLARI HAZİRAN 2013

UKAM RAPOR

Uluslararası Kültürel Araştırmalar Merkezi • International Cultural Research Center • Navende Lêkolîna Çandeyîya Navneteweyî

Kürt Sorunu ve Çözüm Süreci

Algı Araştırması

YAZARLAR: İlhan Kaya, Hasan Aydın, Metin Gültekin

www.ukam.org

©UKAM YAYINLARI HAZİRAN 2013

Kürt Sorunu ve Çözüm Süreci
Algı Araştırması

YAZARLAR: İlhan Kaya, Hasan Aydın, Metin Gültekin

UKAM YAYINLARI

www.ukam.org

/UKAMIstanbul | /Uluslararası Kültürel Araştırmalar Merkezi

Kürt Sorunu ve Çözüm Süreci
Algı Araştırması

YAZARLAR: İlhan Kaya, Hasan Aydın, Metin Gültekin

YAYINA HAZIRLAYANLAR: Abdurrahman Kaplan, Gülşah Savaş

ISBN: 978-605-86341-2-1

UKAM YAYINLARI

YAYIN NO: 03, RAPOR NO: 03

KAPAK TASARIMI ve MİZANPAJ: Agrafik

BASIM YERİ: Ayhan Matbaa

UKAM
ULUSLARARASI KÜLTÜREL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

19 Mayıs Mah. Büyükdere Cad. Balçıktarlası Sok. Tanlı Han No:1, D:6 Şişli, İstanbul TÜRKİYE
Telefon: +90 212 247 06 82 Faks: +90 212 247 06 81
E-Posta: info@ukam.org

Copyright © Haziran 2013 UKAM
Bu raporda yer alan görüşler bir kurum olarak UKAM'ın görüşleri ile birebir örtüşmeyebilir.

www.ukam.org

İÇİNDEKİLER

Sunuş **5**

Yönetici Özeti **7**

Amaç ve Kapsam 7

Yöntem 7

Demografik Durum 7

Çözüm Sürecinin Değerlendirilmesi 7

Çözüm Sürecinde Aktörlere Bakış 8

Çözümün Bileşenleri ve Beklentiler 8

Bulgular **9**

Demografik Dağılım **9**

Araştırmaya Katılanların Cinsiyet ve Yaş Durumu 9

Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumu 10

Araştırmaya Katılanların Etnik Kökeni 10

Araştırmaya Katılanların Hanede En Yoğun Konuştuğu Dil 11

Çözüm Sürecinin Değerlendirilmesi **12**

Kendimi Bu Ülkede Hür ve Eşit Hissediyorum 12

Kürt Sorununun Çözümü Konusunda Oldukça İyimserim 13

Kürt Sorununun Demokratik Çözümü Yolunda Son On Yılda Önemli Adımlar Atılmıştır 14

Eğer Kandil Çözüm Sürecine Dâhil Edilmezse Kalıcı Barış Sağlanamaz 15

Hükümetin Çözüm Girişimlerini Samimi Buluyorum 16

Hükümet Kürt Sorununun Çözümünde Üzerine Düşeni Yapmazsa Hayal Kırıklığı Yaşarım 17

PKK, Kürt Sorununun Çözümünde Üzerine Düşeni Yapmazsa Hayal Kırıklığı Yaşarım 18

Kürt Sorununun Kürtler Arasında Özgür Biçimde Tartışıldığını Düşünüyorum 19

Akil İnsanlar Heyetinin Tarafsız ve Doğru İsimlerden Oluştuğunu Düşünüyorum 20

Akil İnsanlar Heyetinin Çözüm Sürecine Önemli Katkı Sağlayacağını Düşünüyorum 21

Çözümün Aktörleri **22**

Başbakan Erdoğan İsterse Kürt Sorunu Çözülür 22
Sizce Devlet Cephesinde Çözümün En Önemli Aktörü Kimdir? 23
Öcalan'ın PKK/Kandil Üzerindeki Etkisi Silahları Bıraktıracak Düzeydedir 24
Kürt Siyasi Hareketinin En Büyük Eksikliği Nedir? 25
CHP'nin Bu Süreçteki Tutumunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz? 26
MHP'nin Bu Süreçteki Tutumunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz? 26
BDP'nin Bu Süreçteki Tutumunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz? 27
Çözüm Sürecinin Kimler Tarafından Sabote Edilebileceğini Düşünüyorsunuz? 27

Çözümün Bileşenleri ve Beklentiler 28

Yeni Anayasanın Kürt Sorununun Çözümünde Kritik Etkisi Olacağına İnanıyorum 28
Bu Meclisin Yeni Bir Anayasa Yapabileceğine İnanıyorum 29
Başkanlık Sisteminin Kabul Edilmesi Kürt Sorununun Çözümünü Kolaylaştıracaktır 30
Sizce İçerisinde Bulunduğumuz Çözüm Sürecinde PKK Silah Bırakır Mı? 31
PKK Silah Bırakmazsa, Silah Bırakmama Nedenleri 31
Hangisi Olursa Kürt Sorunu Çözülür? 32
Sizce Türkiye'de Kürtler İçin En İyi Statü Hangisidir? 33
Devlet ile PKK Arasında Yaşanan Çatışmalardan Dolayı Kişisel Olarak Herhangi Bir Zarar Gördünüz Mü? 34

Değerlendirme: Çözüm ve Kürt Toplumunun Taleplerini Anlamak 35

Executive Summary 39

Kurtegotina Rêvebir 43

Türkiye, tarihinde ilk defa Kürt meselesini demokratik yollardan çözmeye bu kadar kararlı gözüküyor. Sorun açık bir şekilde tartışılıyor ve taraflar pozisyonlarını netleştiriyor. Hiç kimse çözümün karşısında olduğunu söylemiyor. Ancak çözümün nasıl olacağı konusunda ciddi bir kutuplaşma var. Bir yanda hükümet ve Kürt siyasi hareketinin temsilcisi konumundaki BDP, diğer yanda MHP ve CHP. Bu kutuplaşmanın başka tarafları da var elbet. Ama ana aktörler bunlar. Çözüm kararlılığı belirdikçe ve çözüme doğru gidildikçe tarafların daha da sertleşmesi muhtemel.

MHP'nin muhalefetine ve CHP'nin kararsız tutumuna rağmen çözüm süreci istikrarlı bir şekilde işliyor. Süreç hükümetin Abdullah Öcalan ile görüşmesiyle başladı. Daha sonra BDP sürece dahil edildi. BDP, Öcalan ile kamuoyu ve Kandil arasında aracı oldu ve gerekli iletişimi sağladı. Hem BDP hem de PKK sözcüleri söylemlerini yumuşattılar. Hükümet kanadı da yapıcı bir dil kullanmaya özen gösterdi ve süreci sıkıntıya sokacak eylemlerden uzak durdu. Nevruz etkinlikleri büyük oranda sükûnetle gerçekleşti. PKK elindeki kamu görevlilerini serbest bıraktı. Öcalan'ın tarihi mektubu, Diyarbakır nevruz kutlamaları sırasında bir milyona yakın kalabalığa okundu. Yüzlerce gazeteci, nevruz kutlamalarını izlemek ve Öcalan'ın mesajlarını dinlemek üzere oradaydı. Öcalan, beklenenin ötesinde kapsayıcı bir dil kullanarak, İslam kardeşliğine, Fırat ve Dicle'nin Sakarya ve Meriç ile olan dostluğuna, ortak geçmişe ve geleceğe vurgu yaptı. Silahlar sussun fikirler konuşsun dedi.

Öcalan'ın çağrısı, barış konusundaki kararlılığını gösteriyordu. Ancak bu çağrının PKK ve Kürt toplumda nasıl bir karşılık bulacağı bilinmiyordu. PKK önce ayak diretir gibi oldu ve silahlı güçlerini sınır dışına çekme konusunda bir kısım koşullar ileri sürdü. Fakat başbakanın "nasıl geldilerse öyle gitsinler" şeklindeki açıklamaları, bu konudaki beklentileri ortadan kaldırdı. Öcalan'ın da telkin ve talimatlarıyla, PKK silahlı unsurlarını sınır dışına çekme kararı aldı. Murat Karayılan Kandil'de yaptığı bir basın toplantısı ile çekilme tarihini duyurdu. Bu bir ilkti. Türkiye'den ve dünyadan yüzlerce gazeteci, "terör örgütü" olarak tanımlanan bir örgütün Kandil'deki basın toplantısına katıldı. Türk gazetecilerin bir kısmı, basın toplantısına ilaveten Murat Karayılan ile özel röportajlar yaptılar. PKK'nın, Öcalan'ın direktiflerine göre hareket ettiği deklare edildi.

Hükümet kanadı da bu süreçte kararlı bir duruş sergiledi. Başta başbakan Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere, hükümet temsilcileri bu konuda geri adım atmayacaklarını ve bu sorunu çözmek için gerekli tüm bedelleri ödemeye hazır olduklarını belirttiler. Dördüncü yargı paketi meclisten geçirildi. KCK davasına bakan mahkemeler, KCK tutuklularını serbest bıraktı. AK Parti ve BDP süreç konusunda toplumun hassasiyetlerini anlamak ve topluma süreci anlatmak üzere akil insanlar heyeti oluşturdular. Bu da bir ilkti. Çünkü BDP listesinden de önemli sayıda kişi akil insanlar listesinde yer aldı. Akil insanlar heyeti, Türkiye'nin yedi bölgesinde sivil toplum temsilcileri ve halkla buluşmalar gerçekleştirdi.

Gelinen noktada, önemli adımların atıldığı aşikâr. Ancak Kürt sorununun kökünden çözümünü sağlayacak adımların atıldığını söylemek henüz mümkün değil. PKK tamamıyla sınır dışına çekilmedi. Silahların bırakılıp bırakılmayacağı ise hala meçhul. Öte yandan Kürt sorununu ortaya çıkaran nedenlerin ortadan kalktığını söylemek de mümkün değil. Anadilde eğitim sorunu, PKK militanları ve Öcalan'ın durumu ve özerklik meselesi çözüme kavuşmuş değil. Türkiye'nin yeni bir anayasa yapıp yapmayacağı da belli değil.

UKAM olarak, bugüne kadar atılmış adımların ne ölçüde onaylandığını, sürecin aktörlerinin kimler olduğunu ve sorunun kalıcı çözümü için atılması gereken adımların neler olduğunu bir kamuoyu araştırması ile öğrenmek istedik. Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde 13 ilde, 2985 kişi üzerinde bir saha çalışması yaparak, yıllardır büyük bedeller ödemiş bölge halkının nabzını tutmak istedik. Saha araştırmasını, 3 Nisan 2013 ile 26 Nisan 2013 tarihleri arasında yaptık.

Araştırmanın detaylarını birazdan okuyacaksınız; fakat burada öne çıkan bir kaç temel bulgudan bahsetmekte fayda var. Öncelikle çözüm süreci bölge halkı nezdinde büyük bir desteğe sahip. Kaygılara rağmen, kavganın biteceği ümidi oldukça yaygın. Çözümün en önemli aktörü başbakan Recep Tayyip Erdoğan olarak çıkmaktadır. Devlet cephesinde kimin en önemli aktör olduğu sorusuna verilen cevaplarda yine Erdoğan'ın ezici bir üstünlüğü var. Muhalefetin çözüm sürecindeki rolü ise yok hükmünde. Hatta hem CHP hem de MHP'nin süreçteki tutumu, büyük ölçüde engelleyici bulunuyor. Barış sürecinin bu partiler tarafından sabote edilebileceği düşüncesi bile var. Öcalan'ın PKK üzerindeki etkisinin, silah bıraktıracak düzeyde olduğuna inananların oranı (%70) bir hayli yüksek. Bu manada, Öcalan'ın yıllardır tutuklu olmasına rağmen, PKK üzerindeki etkinliğini devam ettirdiği algısı oldukça yaygın bir algıdır.

Çözümün nasıl olacağı konusunda da oldukça ilginç sonuçlar var. Araştırmaya katılanların büyük bir bölümü, çözümü anadilde eğitim ve genel afta görüyor. Kürtlere tanınabilecek en iyi statü konusunda ise %60'ın üzerindeki bir kesim, eşit vatandaşlığı görüyor. Özerklik, federasyon ve bağımsızlık gibi seçenekler çok daha düşük oranlara sahip.

Sonuç olarak, araştırmanın çözüm sürecine katkı sağlayacak bulgular ortaya koyduğunu söyleyebilirim. Öncelikle çözüm sürecinin net bir biçimde onaylandığını görüyoruz. İkinci olarak devlet kanadında, hükümet, muhalefet ve asker dahil, en önemli aktör olarak Erdoğan görülüyor. Kürt siyasi kanadında ise Öcalan, sürecin en önemli aktörü olarak görülmektedir. Bu nedenle, Kandil ve BDP'nin kısa vadede Öcalan'ın çizdiği rotanın dışına çıkması muhtemel gözükmüyor. Nitekim, araştırmaya katılanların ezici çoğunluğu, "eğer PKK bu süreçte üzerine düşeni yapmazsa büyük bir hayal kırıklığı yaşarım" demektedir. Son olarak, Kürtlerin ezici çoğunluğu (%62,8), "demokratik özerkliği" değil, "eşit vatandaşlığı" Kürtler için en iyi statü olarak görüyor. Bunlar, aslında çözüm sürecinde herkesin işini kolaylaştıran ve sürecin önceliklerinin neler olduğunu gösteren bulgular. Umarım taraflar üzerlerine düşeni yapar ve çözüm konusunda oluşan bu iyimserliği ve beklentiyi hayal kırıklığı ile sonuçlandırmazlar.

Doç.Dr. İlhan KAYA
UKAM Başkanı

Amaç ve Kapsam

Bu araştırmanın temel amacı, Kürt sorunu ve çözüm sürecinin Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki illerde nasıl algılandığını ortaya koymaktır. Araştırmada temelde üç soruya cevap aranmaktadır. Bunlar, Kürt sorunun çözümü için başlatılan yeni sürecin, bölge halkı tarafından desteklenip desteklenmediğini ortaya koymak, çözümün ve çözümsüzlüğün aktörlerini tespit etmek ve kalıcı çözüm için nelerin yapılması gerektiğini belirlemektir.

Araştırma dört ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar, demografik dağılım, çözüm sürecinin değerlendirilmesi, çözümün aktörlerin tanımlanması ve çözümün bileşenlerinin ortaya konulması şeklinde sınıflandırılabilir.

Yöntem

Araştırmanın hedef kitlesi, Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde 18 yaş ve üzeri nüfustur. Örneklem ise Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu illerinden seçilen 2985 kişilik gruptur. Veriler yüz-yüze (F2F) yapılan anket yöntemi ile toplanmıştır. Sahada veri toplama sürecine 3 Nisan 2013'de başlanmış ve 26 Nisan 2013'de tamamlanmıştır. Sonrasında veri girişi yapılmış ve araştırma bulguları bir rapor haline getirilmiştir.

Demografik Durum

Araştırmaya katılanların %54'ü erkek, %46'sı ise kadındır. Katılımcıların, %26,1'i 18-25 yaş, %29,2'si 26-25 yaş, %18,5'i 36-45 yaş, %12,7'si 46-55 yaş, %8,9'u 56-65, %4,2'si ise 66 ve üzeri yaş grubundan oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunu lise ve ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Buna göre katılımcıların %35'i ilkokul, %32'si ise lise mezunudur. Yükseköğrenimden mezun olan ya da yükseköğrenime devam etmekte olanlar %16'lık bir oranı oluştururken, okuma yazması olup ilkokul bitiremeyenler ile okuma yazması olmayanlar, katılımcıların %17'sini oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların %75'i Kürt, %12'si Türk, %7'si Zaza ve %6'sı Arap kökenli olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların, %57'si Kürtçeyi, %31'i Türkçeyi, %5'i Zazacayı, %4'ü Arapçayı ve %3'ü Türkçe-Kürtçeyi evde konuştukları dil olarak tanımlamıştır.

Çözüm Sürecinin Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılanların, yaklaşık %84'ü çözüm konusunda oldukça iyimser olduğunu belirtmektedir. Hükümetin yeni barış sürecindeki girişimlerinin büyük ölçüde samimi bulunduğunu (%68,35) görmekteyiz. Kürt sorunun çözümü konusundaki yüksek iyimserlik, muhtemel çözümsüzlük durumunda büyük hayal kırıklıklarını kaçınılmaz kılacaktır. Nitekim "eğer hükümet üzerini düşeni yapmazsa büyük hayal kırıklığı yaşarım" diyenlerin oranı yaklaşık %76 iken, "PKK üzerine düşeni yapmazsa büyük hayal kırıklığı yaşarım" diyenlerin oranı yaklaşık %74'tür. PKK'nın silah bırakabileceğine inananların oranı ise %70 civarında. Türkler arasında bu oran %62 iken, Kürtler arasında %69'dur. Araplar ve Zazalar arasında bu oran %82 olarak çıkmaktadır.

Kürt sorununun çözümü konusunda son on yılda atılan adımların büyük oranda (%72) onaylandığını görmekteyiz. Akil İnsanlar Heyeti'nin çözüm sürecine katkı sağlayacağını düşünenle-

rin oranı ise %62 civarında. Bu verilere bakıldığında, çözüm için sergilenen yaklaşımların büyük oranda desteklendiğini, yüksek düzeyde bir iyimserliğin olduğunu ve oluşturulan mekanizmaların onaylandığını söyleyebiliriz. Çözümsüzlük durumunda büyük bir hayal kırıklığının olabileceğine göz ardı etmemek gerekir.

Çözüm Sürecinde Aktörlere Bakış

Çözüm sürecinin en önemli aktörü Başbakan Recep Tayyip Erdoğan. Araştırmaya katılanların %77,69'u "Erdoğan isterse Kürt sorununu çözebilir" demektedir. Bu oran Kürtler arasında, Türklerden daha yüksek çıkmaktadır. Aynı şekilde "devlet cephesinde çözümün en önemli aktörü kimdir" sorusuna cevap verenlerin %68,9'u Recep Tayyip Erdoğan demektedir. Muhalefet partileri %1'in altında bir destek oranına sahipler. Hükümet %14,9, Meclis %10,8 gibi oranlarla devlet cephesinin diğer önemli aktörleri olarak görülmektedir. Ana muhalefet partisi ve MHP'nin süreçteki tutumunun büyük oranda (CHP %88,3 ve MHP %94'4) engelleyici bulunması ayrıca not edilmesi gereken bir durumdur. Hatta MHP (%32,9) ve CHP'nin (26,2) çözümü sabote edebilecek konumda görülmesi oldukça manidardır. Öte yandan Kürt siyasal hareketinin en önemli aktörü Abdullah Öcalan'dır. Araştırmaya katılanların %73,33'ü "Öcalan isterse PKK'nın silah bırakabileceği" düşüncesini taşımaktadır.

Çözümün Bileşenleri ve Beklentiler

Araştırmaya katılanların büyük bölümü (%67,2), yeni anayasanın Kürt sorununun çözümünde kritik bir etkiye sahip olduğuna ve mevcut meclisin yeni bir anayasa yapabileceğine inanıyor (%65). Çözüm konusunda atılacak adımlar konusunda da oldukça ilginç bulgular var. Bu anlamda "hangisi olursa Kürt sorunu çözülür" sorusuna verilen cevaplara bakıldığına, anadilde eğitim en yüksek oranda (%41) çıkmaktadır. PKK'ya yönelik genel af ise %34,4, Demokratik Özerklik ise %24,71 oranında çıkmaktadır. Bu verilerle ilintili diğer bir mevzu ise Kürtlere tanınabilecek en iyi statünün ne olduğu konusudur. Araştırmaya katılanların %62,8'i eşit vatandaşlığı, %15,10'u demokratik özerkliği, %11,6'sı bağımsızlığı, %7,8'i ise federasyonu Kürtlere tanınabilecek en iyi statü olarak görmektedir.

Araştırma sonuçları çözümün ipuçlarını net olarak ortaya koymaktadır. Anadilde eğitim hakkı ve genel af, barış için atılması gereken en önemli adımlar olarak görülmektedir. Özellikle anadilde eğitim en önemli talep olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Kürtlere tanınabilecek en statünün ezici bir çoğunlukla eşit vatandaşlığın çıkması, çözümü kolaylaştıran bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Türk sorunun giderek yükseldiği bir politik atmosferde, eşit vatandaşlığın tanınabilecek en iyi statü olarak görülmesi, herkesin işini kolaylaştıran, müzakerenin önünü açan ve adaleti önceleyen bir bulgudur.

Bulgular

Demografik Dağılım

Araştırmaya Katılanların Cinsiyet ve Yaş Durumu

Araştırmaya katılanların %54'ü erkek, %46'sı ise kadındır. Katılımcıların yaş gruplarına bakıldığında, %26,1'i 18-25 yaş, %29,2'si 26-25 yaş, %18,5'i 36-45 yaş, %12,7'si 46-55 yaş, %8,9'u 56-65, %4,2'si ise 66 ve üzeri yaş grubundan oluşmaktadır.

GRAFİK 1

CİNSİYET DAĞILIMI

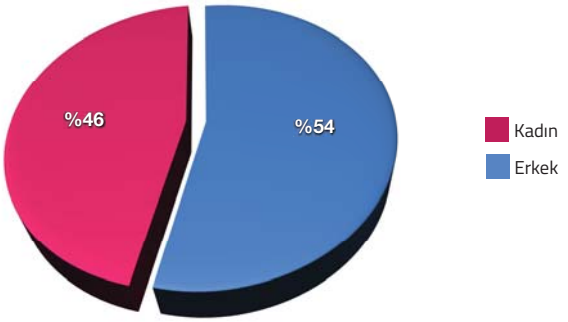

GRAFİK 2

YAŞ DAĞILIMI

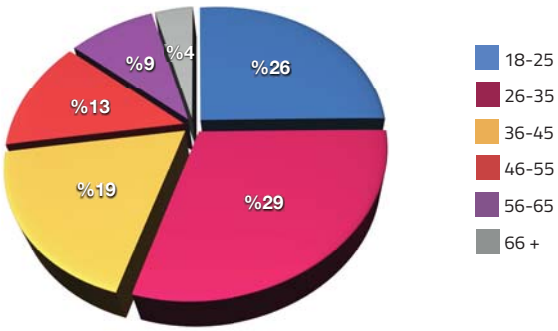

Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumu

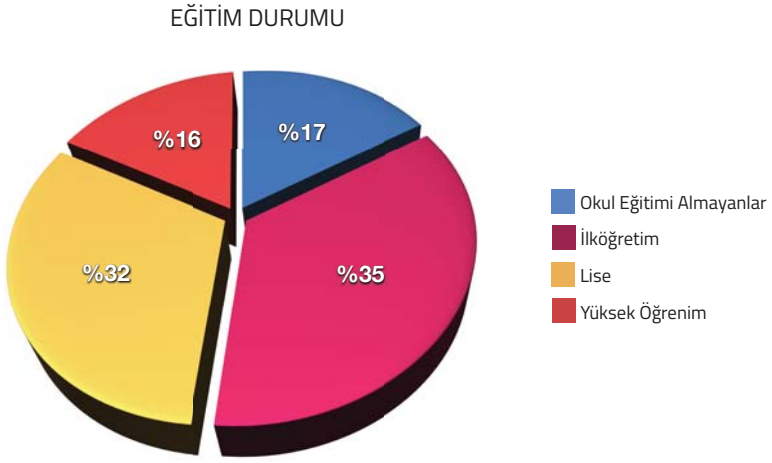

GRAFİK 3

Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunu lise ve ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Buna göre katılımcıların %35'i ilkokul, %32'si ise lise mezunudur. Yükseköğrenimden mezun olan ya da yükseköğrenime devam etmekte olanlar %16'lık bir oranı oluştururken, okuma yazması olup ilkokul bitiremeyenler ile okuma yazması olmayanlar, katılımcıların %17'sini oluşturmaktadır.

Araştırmaya Katılanların Etnik Kökeni

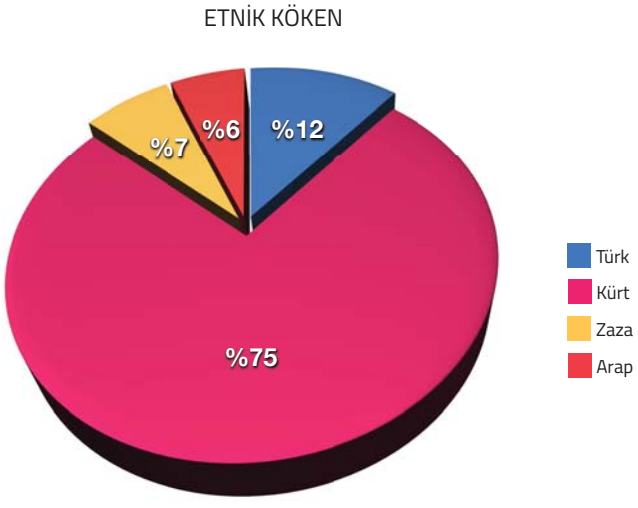

GRAFİK 4

Kürt ve Zaza'ların yoğun olduğu Güneydoğu ve Doğu illerinde toplam 2985 kişi üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, katılımcıların etnik köken itibariyle %75'nin Kürt, %12'sinin Türk, %7'sinin Zaza ve %6'sının Arap kökenli olduğu görülmektedir.

Araştırmaya Katılanların Hanede En Yoğun Konuştuğu Dil

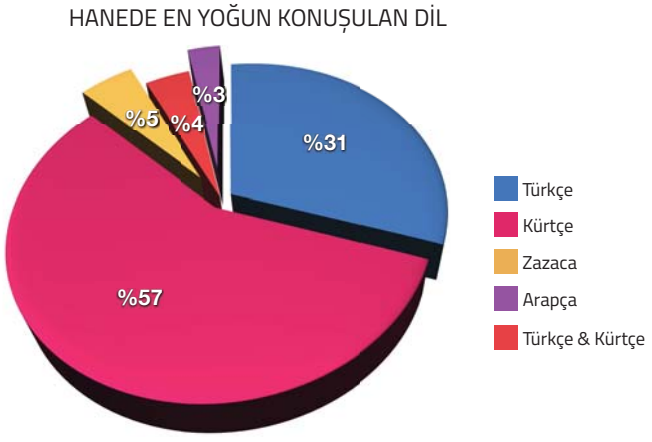

GRAFİK 5

Katılımcılara "evde en çok hangi dili konuşuyorsunuz?" sorusunu yönelttiğimizde, katılımcıların %57'si Kürtçe, %31'i Türkçe, %5'i Zazaca, %4'ü Arapça ve %3'ü Türkçe-Kürtçe cevabını vermiştir. Etnik kökenlere göre evde konuşan dile bakıldığında, Türkler dışındaki etnik grupların yaklaşık %20'sinin evde konuşulan dil olarak Türkçe cevabını verdikleri görülmektedir. Bu durum, Türkler dışındaki etnik gruplarında ev ortamında önemli oranda Türkçe'yi kullandığını göstermektedir. Bu sonuçlardan, iş ve sosyal hayatta Türkçenin kullanım düzeyinin daha yüksek olabileceği çıkarımına varabiliriz.

Çözüm Sürecinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde çözüm sürecinin bölge halkı tarafından nasıl algılandığını, bugüne kadar gelinen noktada nelerin onaylandığını nelerin onaylanmadığını tespit etmeye yönelik sorular bulunmaktadır. Bunun yanında, bölgede yaşayan insanların, özgürlükler ve eşitlikler konusunda kendilerini nasıl konumlandırdıklarını anlamaya yönelik sorular da yöneltilmiştir.

Kendimi Bu Ülkede Hür ve Eşit Hissediyorum

Genel Ortalama: 2,98

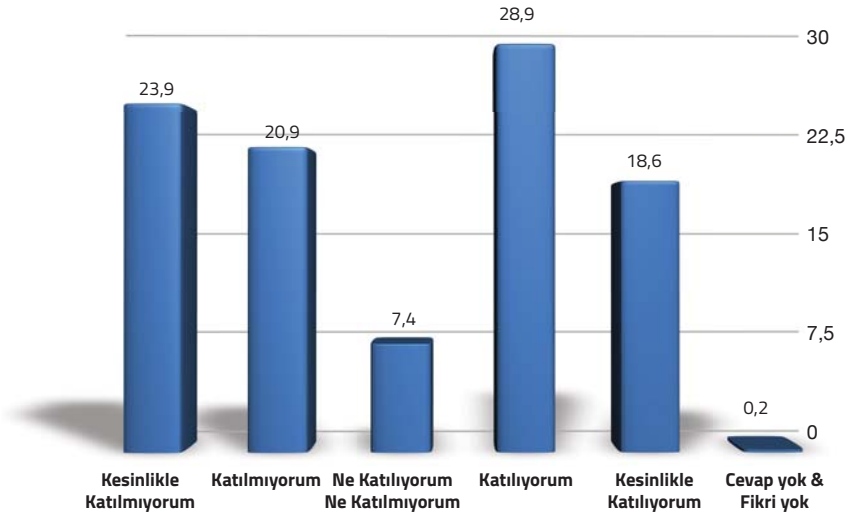

GRAFİK 6

Katılımcıların %47,5'i "kendilerini bu ülkede hür ve eşit hissettiklerini" ifade etmektedir. Bu oran, Kürtler arasında %41'e düşmektedir. Zazalar arasında bu oran %47,3, Araplar arasında ise %80,7 oranında çıkmaktadır. Anlaşılan, Araplar kendilerini Türklerden (%75,43) bile daha hür ve eşit hissetmektedirler. Katılımcıların %7,40'ı kararsız bir pozisyon sergilemiştir. Kürtler arasında kendini "hür ve eşit" hissetmeyenlerin oranı %51,30'e çıkmaktadır. Bu oldukça yüksek bir orandır. Zazalar arasında kendini "hür ve eşit" hissetmeyenlerin oranı %44,84 olarak çıkmıştır. Türkler arasında kendini "hür ve eşit" hissetmeyenlerin oranı ise %20,28'dir. Kürtler ve Zazalar arasındaki ayrımcılık algısı olarak tanımlanabilecek bu durumun, etnik köken ile direk bir ilişkisi var. Bu ayrımcılık algısı dikkatle ele alınması gereken bir durumdur. Ancak Türkler arasında da %20,28 oranında bir kesimin, kendi "hür ve eşit" hissetmemesi, sorunun sadece etnik temelde olmayabileceğini ima etmektedir. Bireylerin dini, mezhepsel, siyasi ve cinsiyet gibi nedenlerden dolayı "hür ve eşit" hissetmemesi muhtemeldir. Fakat etnik köken ile ayrımcılık algısı arasında ciddi bir ilişkinin olduğu da yadsınamaz bir gerçektir.

Kürt Sorununun Çözümü Konusunda Oldukça İyimserim

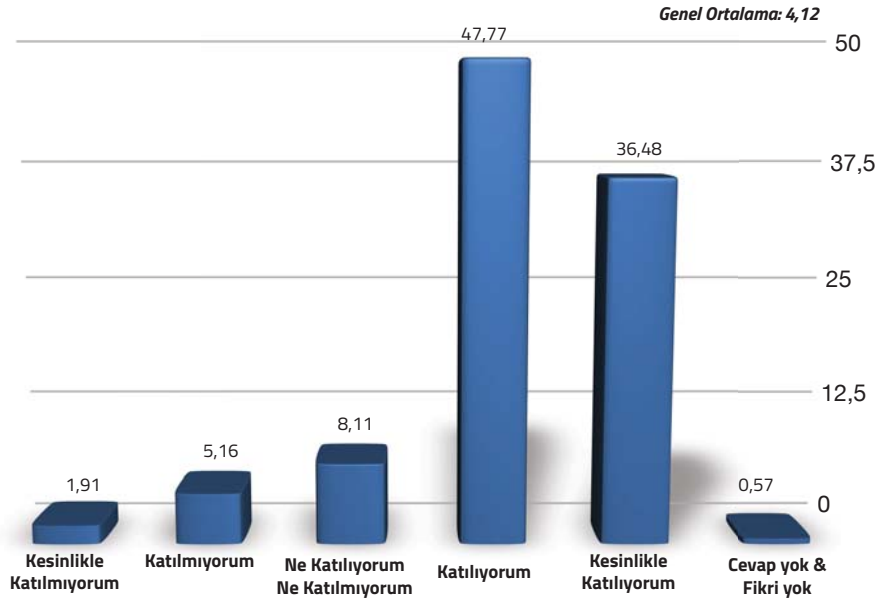

GRAFİK 7

Katılımcıların %84,25'i sorunun çözülebileceği konusunda iyimser olduğunu ifade etmektedir. Araştırmaya katılanların sadece %7,07'si olumsuz görüş beyan ederken, yaklaşık %9'luk bir kesim ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar, bölge halkının çözüm sürecine olan desteğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bu soruya verilen cevaplar etnik kökene göre incelendiğinde, her etnik kökenden katılımcının çözüm süreci konusunda iyimser olduğu görülmektedir. Özellikle Kürtler ve Arapların sorunun çözümünde daha iyimser olduğu gözlemlenmektedir. %89,56 ile en iyimser grup olan Arapları, sırası ile %86,14 Kürtler, %77,87 ile Türkler ve %76,28 ile Zazalar takip etmektedir.

Kürt Sorununun Demokratik Çözümü Yolunda Son On Yılda Önemli Adımlar Atılmıştır

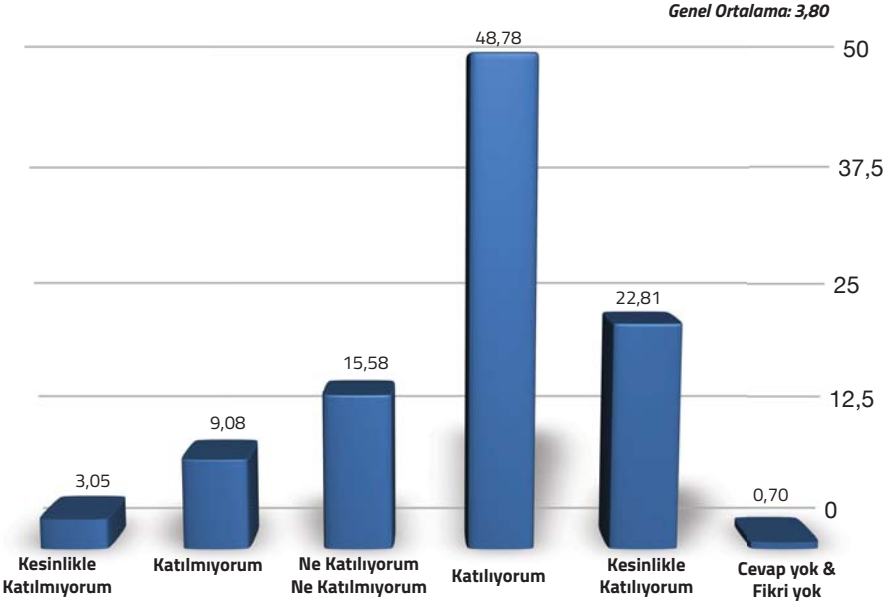

GRAFİK 8

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%71,59), son on yılda Kürt sorununun demokratik çözümü yolunda atılan adımların takdir etmektedir. Bölge halkının takdiri, hükümetin son birkaç ayda çözüm konusunda attığı kararlı adımlarla ve başbakanın bu konudaki net tavrı ile ilgilidir. Nitekim birkaç yıl önce yaptığımız araştırmalarımızda, Kürt sorunu çözümü konusunda atılan adımların onaylanma düzeyi oldukça düşüktü. Atılan adımları en fazla takdir toplumsal kesim %80,77 ile Araplar olurken, onları %72,06 ile Kürtler, %71,65 ile Zazalar ve %68,01 ile Türkler takip etmektedir. Bu sonuçlara göre halk, sorunun çözümü adına yapılanları takdir etmektedir. Bu soruya verilen cevaplarda ilginç olan, Kürtlerin Türklere göre bu konuda daha olumlu bir tutum sergilemesidir. Kürtlerin %11,87'si bu soruya olumsuz cevap verirken, Türklerde bu oran %18,35'tir.

Eğer Kandil Çözüm Sürecine Dâhil Edilmezse Kalıcı Barış Sağlanamaz

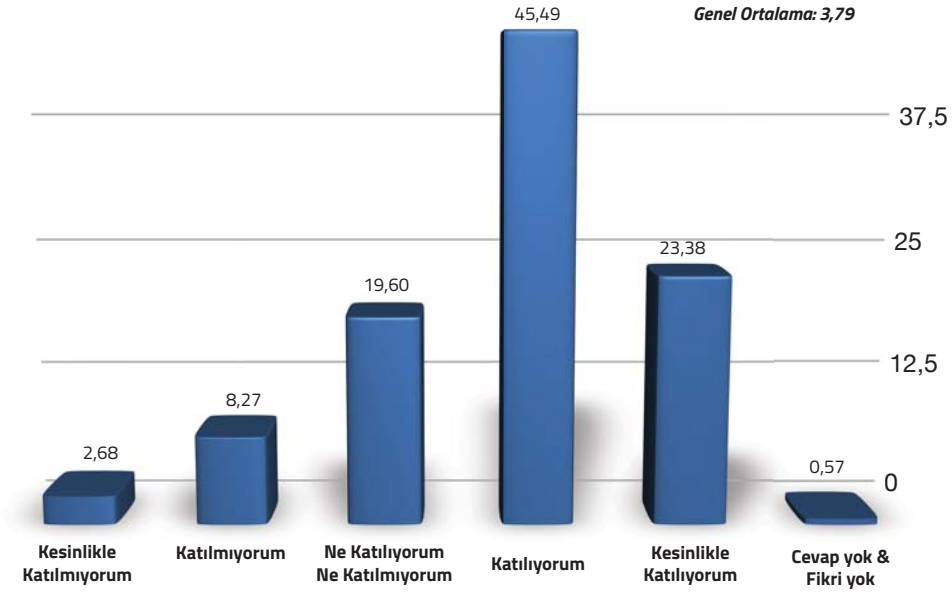

GRAFİK 9

Katılımcıların çoğunluğu (%68,87), eğer Kandil sürece dâhil edilmezse, kalıcı bir barışın sağlanamayacağına inanıyor. Bu oran Kürtlerde %72,26 iken, Zazalarda %67,88, Araplarda %66,85 ve Türklerde %42,01'dir. Bu soruda katılımcıların neredeyse %20'sinin kararsız kaldığını belirtmek gerekir. Burada en yüksek oran, Kürtler arasında görülmektedir. Türklerde ise bu oran çok daha aşağı seviyelere düşmektedir. Türklerin Kandil'in sürece dahil edilmesi gerektiği konusunda önemli rezervleri olduğu görülmektedir. Türklerin bu konudaki rezervleri, süreci "teröre karşı taviz vermek" biçiminde yorumlanabilir. Ancak %42,01'lik bir kesimin, Kandil'in sürece dâhil edilmesi gerektiğini düşündüğünü belirtmekte fayda var.

Hükümetin Çözüm Girişimlerini Samimi Buluyorum

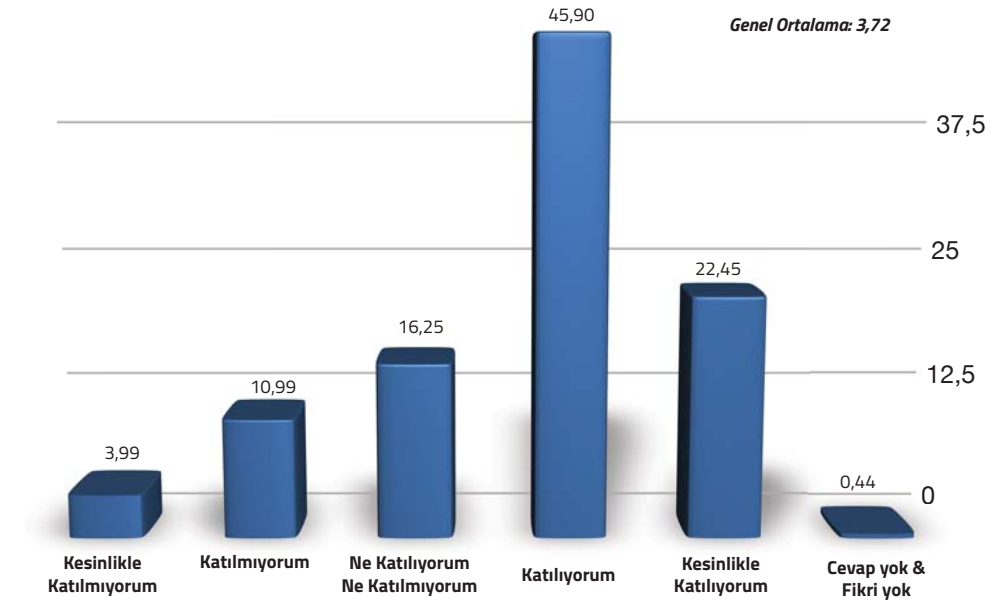

GRAFİK 10

Hükümetin çözüm girişimlerini samimi buluyorum diyenlerin oranının %68,35 çıkması oldukça önemlidir, çünkü bu oran AK Parti'nin bölgede aldığı oylardan daha yüksektir. Katılımcıların %16,25'i kararsız olduğunu belirtmesi ve sadece %15 civarı bir kesimin bu girişimleri samimi bulmaması, hükümetin Kürt politikasının büyük ölçüde onaylandığını göstermektedir. Hükümeti bu konuda en fazla samimi bulanlar %81,87 ile Araplar oluşturmaktadır. Şimdiye kadarki sonuçlardan anlaşıldığı kadarı ile Araplar, başbakan Erdoğan ve hükümet politikalarını en fazla onaylayan gruptur. Arapları, %68,79 ile Kürtler, %65,66 ile Türkler ve %61,66 ile Zazalar takip etmektedir. Kürtlerin, hükümete Türklerden daha fazla güven duymaları oldukça manidardır.

Hükümet Kürt Sorununun Çözümünde Üzerine Düşeni Yapmazsa Hayal Kırıklığı Yaşarım

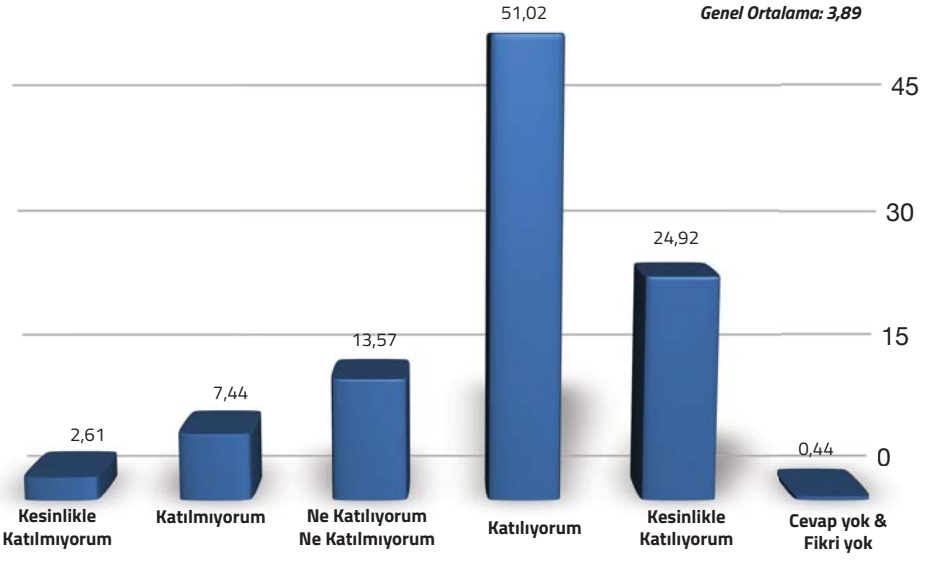

GRAFİK 11

Genel olarak katılımcıların %75,94'ü hükümetin üzerine düşeni yapmaması durumunda büyük bir hayal kırıklığı yaşayacağını belirtmektedir. Bu oran Araplarda % 85,17 ile en yüksektir. Arapları sırası ile %81,44 ile Zazalar, %76,19 ile Kürtler ve %69,34 ile Türkler takip etmektedir. Bu sonuçlar, hükümetin Kürt sorununun çözümü konusundaki yüksek beklentiyi ima etmektedir. Bu da hükümetin, çözüm konusundaki kararlılığını sürdürmesi ve süreci barışla sonuçlandırması gerektiğini ifade etmektedir. İçerisinde bulunduğumuz çözüm sürecinin, sorunun muhatabı olan tarafları geri dönülemez bir yola soktuğunu söyleyebiliriz. Denilebilir ki, bu süreç ya çözülecek ya da süreçte üzerine düşeni yapmayanlar çözülecek. Halkın verdiği cevaplar, bu durumu gösteriyor. Bu soruda dikkati çeken bir diğer nokta da, bir önceki sorudaki cevaplara benzerlik arz etmesidir. Bölge halkı, hükümet ve PKK'dan çözüm sürecini barışla sonuçlandırmayı beklemektedir. Bunun akamete uğratılması durumunda da büyük bir hayal kırıklığı yaşayacağını ifade etmektedir.

PKK, Kürt Sorununun Çözümünde Üzerine Düşeni Yapmazsa Hayal Kırıklığı Yaşarım

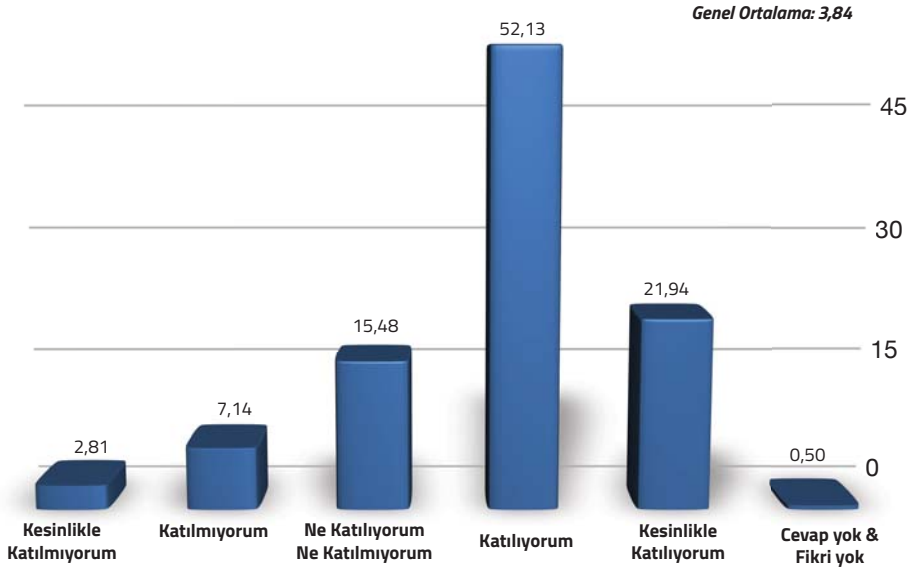

GRAFİK 12

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%74,07), PKK'nın çözüm sürecinde üzerine düşeni yapmaması durumunda, büyük hayal kırıklığına yaşayacağını belirtmektedir. Kürtlerin %76,78'i, Zazaların %75,77'si, Arapların %73,62'si ve Türklerin %58,91'i, PKK çözüm sürecinde üzerine düşeni yapmazsa hayal kırıklığı yaşayacaklarını ifade etmektedir. Kürtler arasında bu oranın en yüksek olması, çözüm beklentisi ile ilgili bir durumdur. Çözümü önceleyen ve "mızıkçılığı" dışlayan bir yaklaşımdır. Bu sonuç, PKK ve Kürt siyasal hareketine büyük bir sorumluluk yüklemektedir.

Kürt Sorununun Kürtler Arasında Özgür Biçimde Tartışıldığını Düşünüyorum

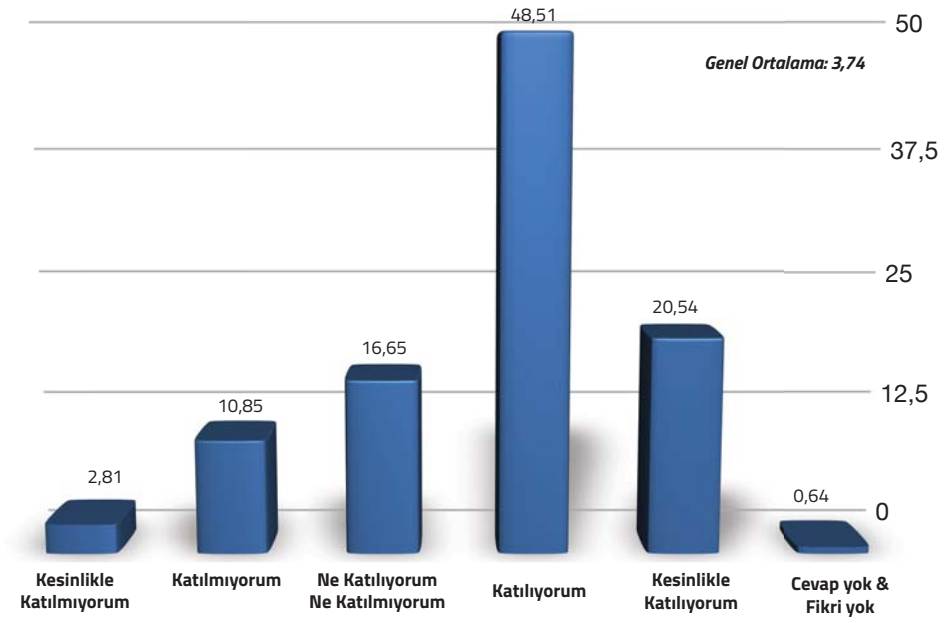

GRAFİK 13

Kürt sorununun Kürtler arasında özgür biçimde tartışılması, bu sorunun çözümü adına oldukça önemlidir. Katılımcıların %69,05'i, Kürtlerin kendi aralarında bu sorunu özgürce tartışabildiğini belirtmiştir. Bununla beraber, katılımcıların %29,31 bu soruya ya olumsuz cevap vermiş ya da kararsız kalmıştır.

Akil İnsanlar Heyetinin Tarafsız ve Doğru İsimlerden Oluştuğunu Düşünüyorum

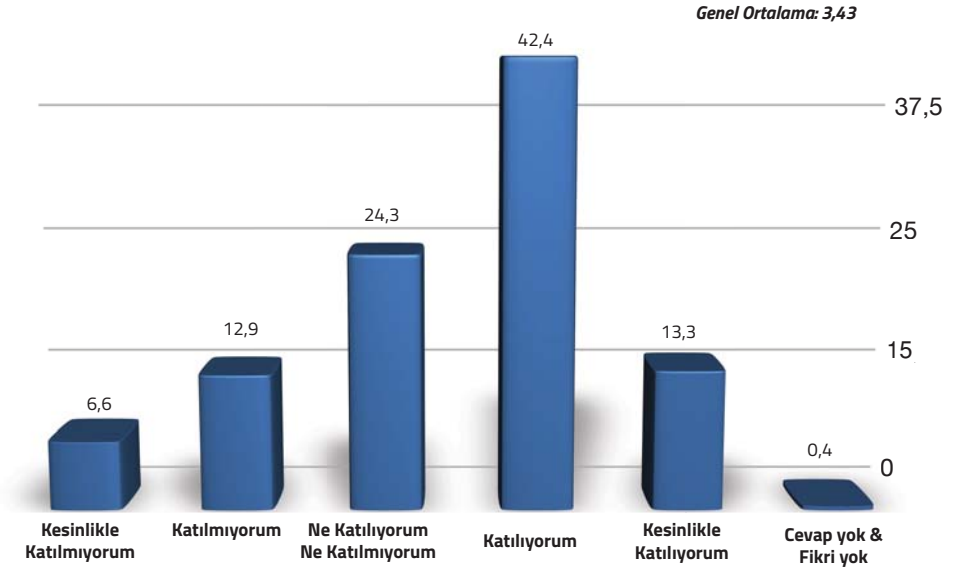

GRAFİK 14

Araştırmada öğrenmek istediğimiz konulardan biri de akil insanlar heyetinin seçimi konusundaki algılardır. Heyetin çok sayıda kişiden oluşması ve içlerinden toplum tarafından yakından tanınmayan isimlerin olması, araştırmaya katılanların %24,3'nün bu konuda kararsız bir tutum sergilemesinde neden olmuştur. Ancak yine süreç hakkındaki olumlu tavrın, akil insanlar heyetinin seçimi konusunda da sergilendiğini söyleyebiliriz. Nitekim, katılımcıların %55,70'i akil insanların tarafsız ve doğru isimlerden oluştuğunu düşünürken, bu oran Araplarda %58,56, Zazalarda %57,52, Kürtlerde %56,64, Türklerde ise %49,86'dır. Katılımcıların %18,5'i ise heyetin doğru kişilerden oluşmadığını düşünmektedir.

Akil İnsanlar Heyetinin Çözüm Sürecine Önemli Katkı Sağlayacağını Düşünüyorum

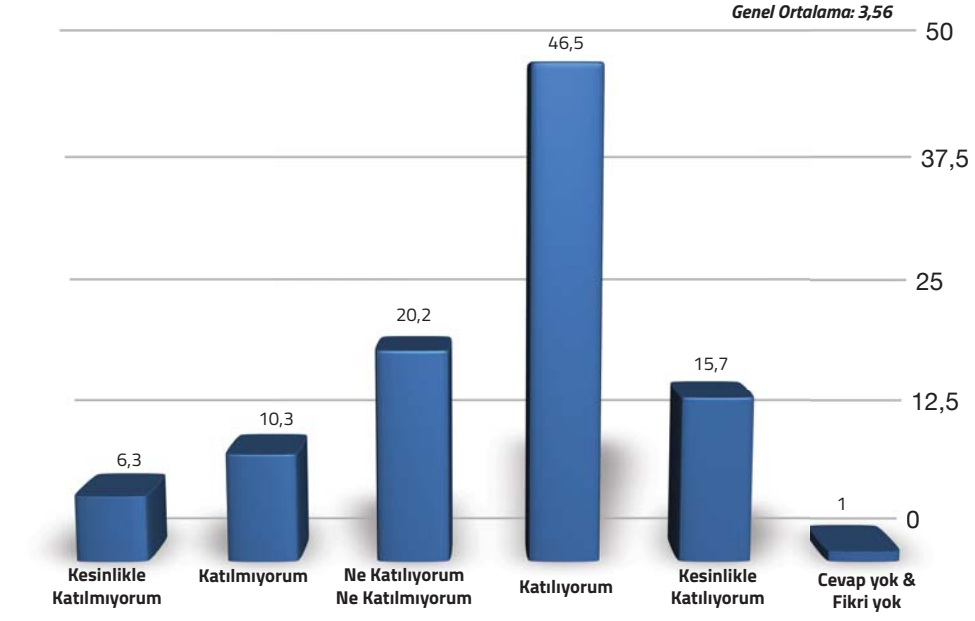

GRAFİK 15

Akil insanlar heyetinin, sorunun çözümüne önemli katkı sağlayabileceğini düşünenlerin oranı %62,2'dir. Bu aslında barış süreci için kurulan bu mekanizmanın büyük ölçüde onaylandığını göstermektedir. Akil insanlara en yüksek desteği Zazalar (%68,91) verirken, Zazaları sırası ile Araplar (%68,68), Kürtler (%63,61), ve Türkler (%52,02) izlemektedir. Bu oran diğerleri ile beraber oldukça yüksektir. Türkler arasında diğer sorularda olduğu gibi bu soruda da daha negatif bir tutum söz konusu. Bunun sürecin geneline olan güvensizlikle ilişkili olduğunu düşünüyoruz. Dolayısıyla, çözüm için, Türklerin kaygılarının mutlaka dikkate alınması gerekir.

Çözümün Aktörleri

Çalışmamızın bu kısmında, çözüm sürecinin tarafları ve muhalefetin tutumunun, halk arasında nasıl değerlendirildiğini göz önüne sermeye çalıştık. Bu bağlamda, hem devlet cephesindeki hem de Kürt cephesindeki aktörlerinhalk tarafından kabul görüp görmediğini ve süreci sabote edebilecek güçler hakkında halkın görüşlerini öğrenmeye çalıştık.

Başbakan Erdoğan İsterse Kürt Sorunu Çözülür

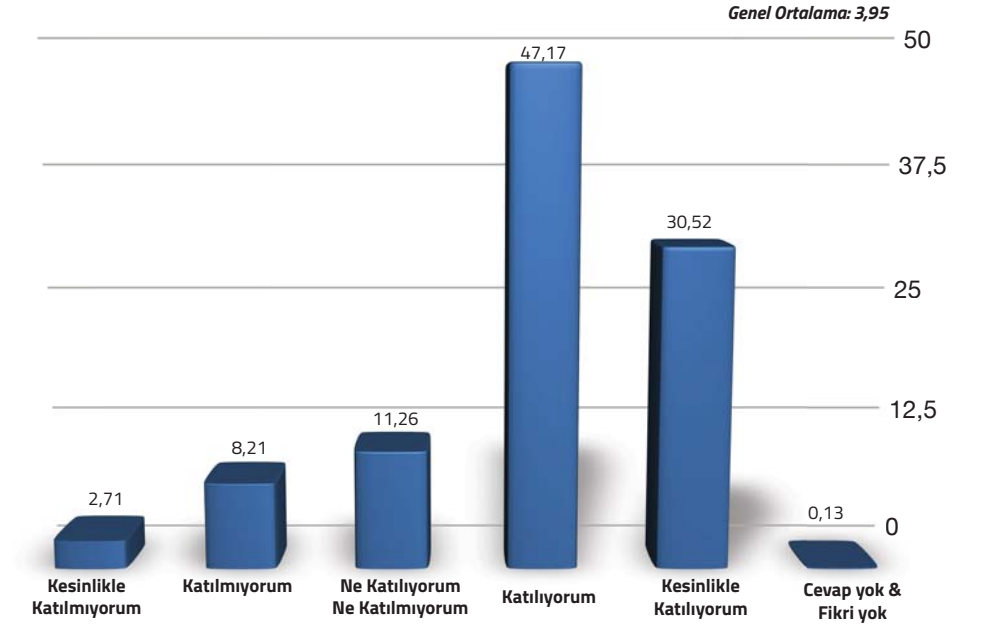

GRAFİK 16

Başbakan Erdoğan'ın istediği takdirde, Kürt sorununun çözülebileceğine inananların oranı yaklaşık %78'dir. Katılımcılar, Erdoğan'ın çözüm konusundaki kararlılığının, sorunun çözümünü sağlayabileceğine inanmaktadır. Arapların %85,71'i, Kürtlerin %79,51'i, Zazaların %78,86'sı ve Türklerin %62'si Erdoğan'ın, istediği takdirde sorunu çözebileceğine inanmaktadır. Bu durum, başbakan Erdoğan'ın siyasi gücü, şahsına olan güven ve kararlı duruşu ile açıklanabilir.

Sizce Devlet Cephesinde Çözümün En Önemli Aktörü Kimdir?

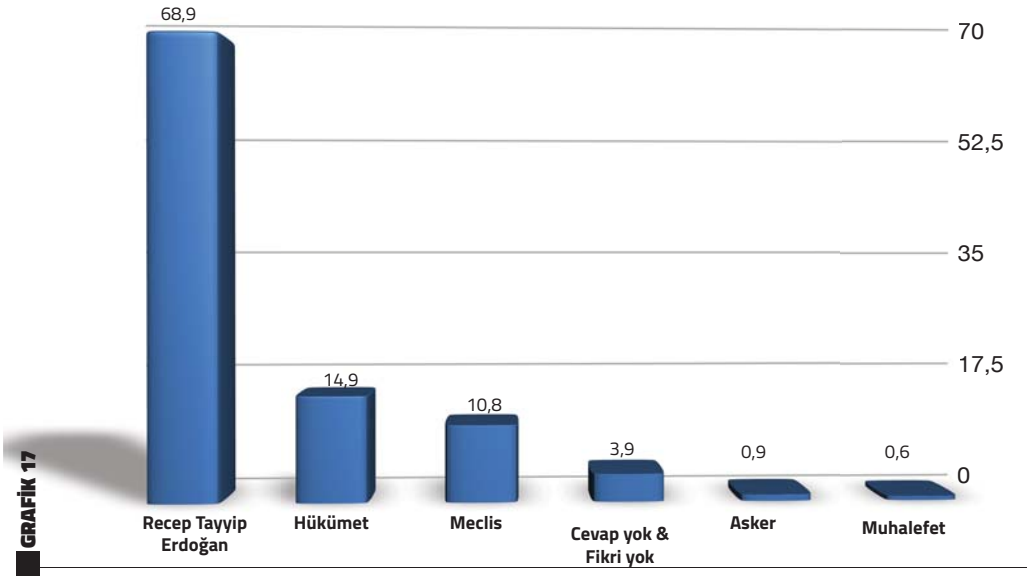

GRAFİK 17

"Sizce devlet cephesinde çözümün en önemli aktörü kimdir?" sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, başbakan Erdoğan %68,90 ile en yüksek orana sahiptir. Erdoğan'ı sırası ile %14,90 ile hükümet ve %10,80 ile meclis takip etmektedir. Soruda dikkati çeken bir ayrıntı da halkın, muhalefeti (%0,6) bu süreçte askerden bile daha etkisiz görmesidir. Muhalefet partileri CHP ve MHP'nin, bu verilerden anlaşıldığı gibi politikalarını gözden geçirmeleri gerektiği anlaşılmaktadır. Hatta sonraki sorularda da görüleceği gibi, muhalefetin süreci "sabote" edebileceği yönünde bir kaygı mevcut.

Öcalan'ın PKK/Kandil Üzerindeki Etkisi Silahları Bıraktıracak Düzeydedir

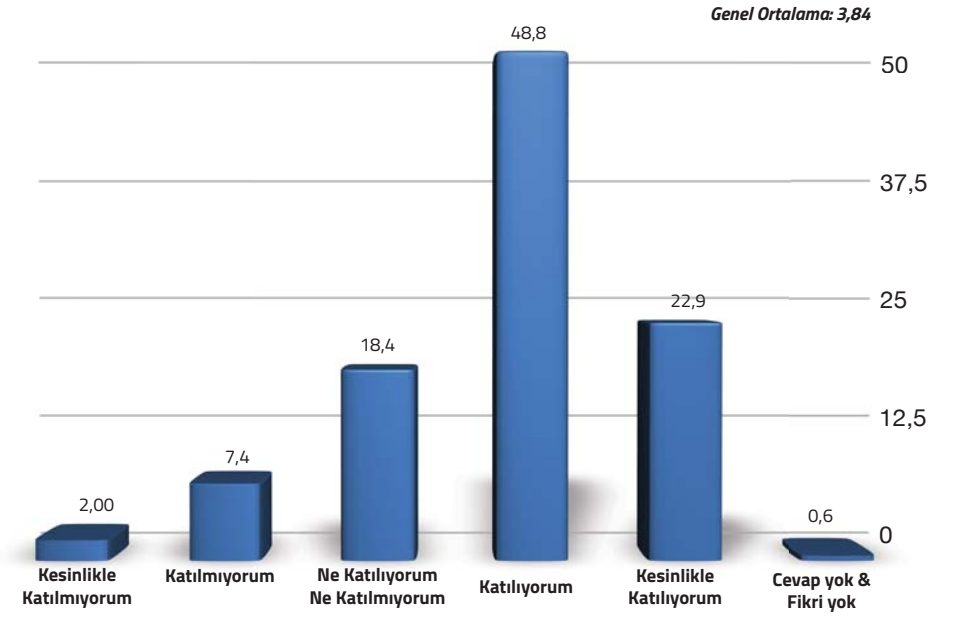

GRAFİK 18

Öcalan'ın Kandil üzerindeki etkisinin silahları bıraktıracak düzeyde olduğuna inanmaktadır. Katılımcıların %71,70'i Öcalan'ın Kandil'in üzerinde tam otorite sahibi olduğunu belirtirken, %18,40'ı bu konuda kararsız kalmıştır. Kürtlerin %74,85'i, Zazaların %69,59'u, Arapların %60,44'ü Türklerin ise %58,28'i Öcalan'ın Kandil üzerindeki etkisinin silahları bıraktıracak düzeyde olduğunu düşünmektedir.

Kürt Siyasi Hareketinin En Büyük Eksikliği Nedir?

Kürt siyasi hareketinin en büyük eksiği nedir?	Türk (N:350)	Kürt (N:2259)	Zaza (N:194)	Arap (N:182)	Genel (N:2985)
Eksik bulmuyorum	19,10	47,76	42,27	18,13	42,24
Halkın taleplerine kulak vermiyorlar	21,10	16,16	25,26	17,58	17,42
Ne istediklerini bilmiyorlar	27,40	11,91	12,37	23,08	14,44
Hep çıtayı yüksek tutarak çözümü zorlaştırıyorlar	12,30	8,10	2,06	14,29	8,58
Fikri Yok&CevapYok	5,70	5,18	5,67	6,59	5,36
Atılan adımları takdir etmiyorlar	6,00	5,00	4,12	9,34	5,33
Türkleri ürkütüyorlar	7,70	4,38	7,22	10,44	5,33
Diğer	,30	,62	,00	,55	,54
Birlik ve beraberliğin olmaması	,00	,49	,52	,00	,40
Halkın din ve inançlarına kayıtsız kalmaları	,30	,22	,00	,00	,20
Kendi iradeleri ile hareket edememeleri	,00	,18	,52	,00	,17

Kürt siyasi hareketinin bu süreçteki en büyük eksikliği nedir şeklinde yönelttiğimiz soruya, katılımcıların %42,24'ü herhangi bir eksiklik bulmadığını belirtmiştir. Ancak, cevaplara tersinden bakacak olursak, katılımcıların %57,6'sı çeşitli eksiklikler bulmaktadır. Bu nedenle, nelerin eksiklik olarak görüldüğüne dikkatlice bakmakta fayda var. Bu anlmda katılımcıların %17,42'si "halkın taleplerine kulak vermiyorlar" ve %14,44 ise "ne istediklerini bilmiyorlar" yönünde eksiklik buluyorlar. Hep çıtayı yüksek tutarak, çözümü zorlaştırıyorlar (%8,58), atılan adımları takdir etmiyorlar (%5,33), Türkleri ürkütüyorlar (%5,33) cevapları dikkate alınması gereken eleştirilerdir.

CHP'nin Bu Süreçteki Tutumunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz?

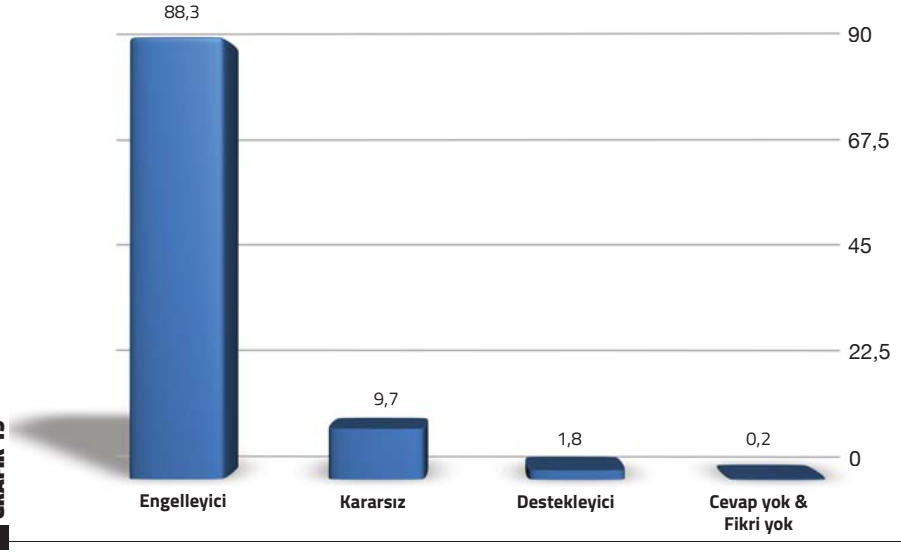

GRAFİK 19

CHP'nin bu süreçteki tutumunun genel olarak olumsuz bulunduğunu belirtmekte fayda var. Araştırmaya katılanların %88,3'ü CHP'nin takındığı tavrı engelleyici bulunmaktadır. Dolayısıyla, CHP'nin söyleminin ve izlediği politikanın, araştırmaya katılanlar tarafından onaylanmadığını görmekteyiz.

MHP'nin Bu Süreçteki Tutumunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz?

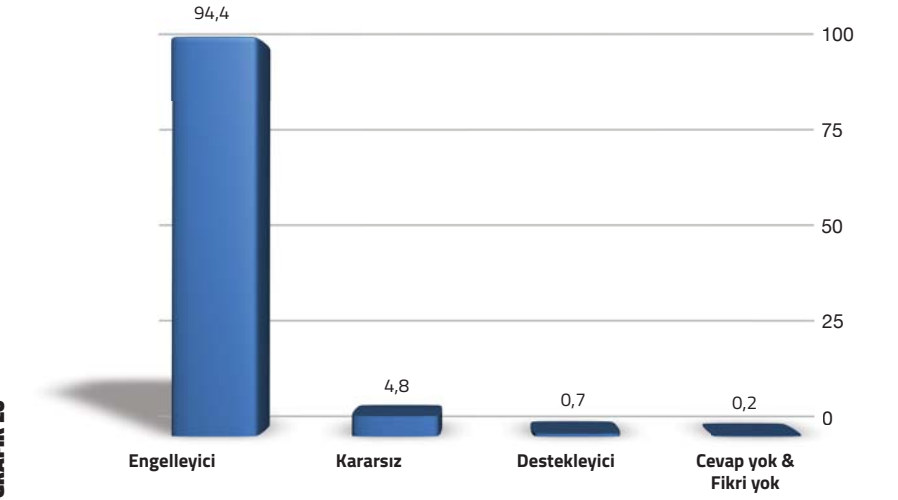

GRAFİK 20

Araştırmaya katılanların neredeyse tamamı (%94,4) MHP'nin barış sürecinde izlediği politikaları onaylamamakta ve çözümü engelleyici bulmaktadır. Hatta sonraki bir soruda görüleceği gibi, MHP'nin süreci sabote edebileceği yönünde yaygın bir kanaat var. Bu da tarafların birbirini anlamaktan oldukça uzak olduğunu göstermektedir.

BDP'nin Bu Süreçteki Tutumunu Nasıl Değerlendiriyorsunuz?

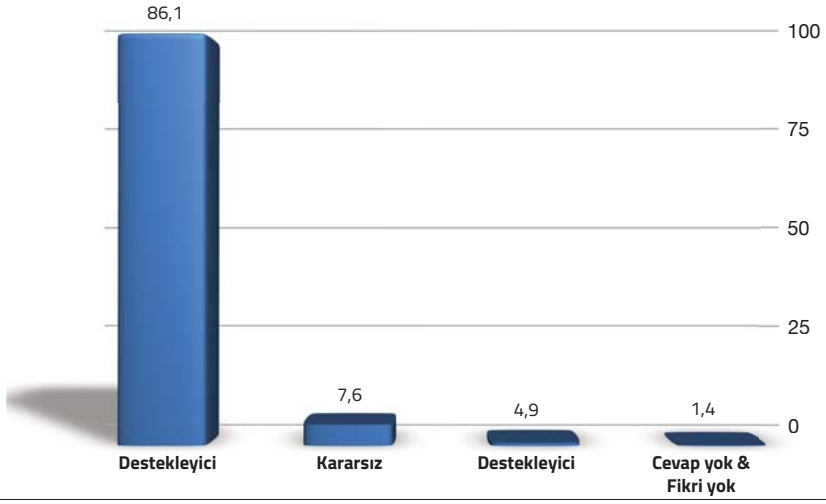

GRAFİK 21

Araştırmaya katılan bireyler, BDP'yi çözüm sürecine en fazla destek veren muhalefet partisi olarak görmektedir. Katılımcıların %86,1'i BDP'nin barış sürecindeki tutumunu destekleyici bulurken, sadece %4,9'u engelleyici bulmaktadır. Kararsızların oranı ise %7,6 olarak ortaya çıkmaktadır.

Çözüm Sürecinin Kimler Tarafından Sabote Edilebileceğini Düşünüyorsunuz?

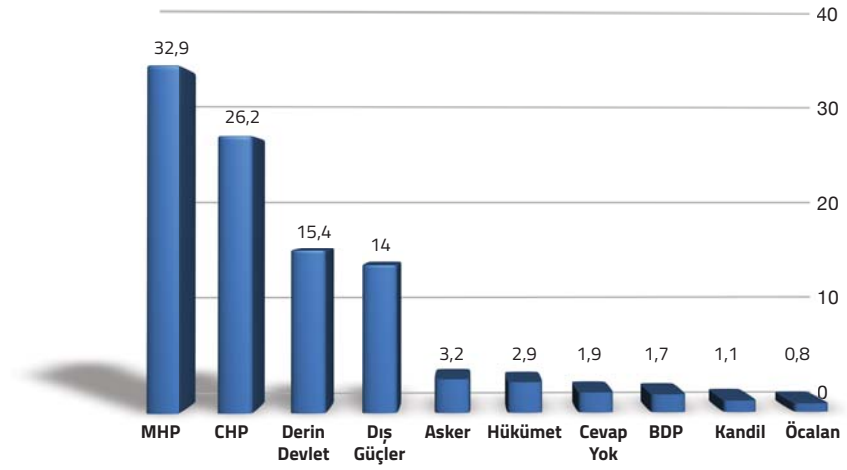

GRAFİK 22

"Çözüm sürecinin kim ya da kimler tarafından sabote edilebileceğini düşünüyorsunuz?" sorusuna, katılımcılar sırası ile %32,90 ile MHP, %26,20 ile CHP, %15,40 ile derin devlet ve %14 ile dış güçler cevabını vermiştir.MHP ve CHP'nin çözüm karşıtı söylemleri, bölge halkı arasında tepki ile karşılanmakta ve barışı sabote edebileceği kaygısına neden olmaktadır. Bu arada derin devlet ve dış güçlerinde önemli bir tehdit oluşturduğunu düşünenlerin oranı da azımsanacak düzeyde değil. Bu aktörler, gündelik politikada açıkça görülmeyen ama kamuoyu zihninde var olduğu düşünülen tehditlerdir. Asker, hükümet, BDP, Kandil ve Öcalan gibi aktörlerin bu sürece destek veren aktörler olarak görülmesi, onların bir tehdit oluşturmadığı kanaatini pekiştirmektedir.

Çözümün Bileşenleri ve Beklentiler

Yeni Anayasanın Kürt Sorununun Çözümünde Kritik Etkisi Olacağına İnanıyorum

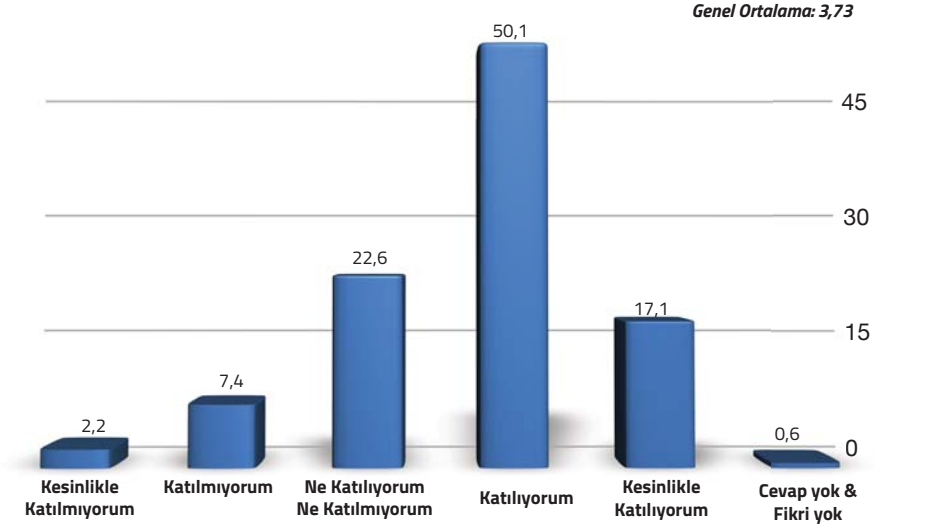

GRAFİK 23

Araştırmaya katılanların %67,1'i bir yeni anayasanın Kürt sorununun çözümünde kritik bir etkisi olduğuna inanmaktadır. Bu konuda kararsız bir tutum sergileyenlerin oranı ise %22,60. Yeni anayasanın Kürt sorununun çözümünde etkisinin önemli olduğuna inan etnik grup %74,17 ile Araplardır. Arapları %68,13 ile Kürtler, %67,01 ile Zazalar ve %57,14 ile Türkler takip etmektedir.

Bu Meclisin Yeni Bir Anayasa Yapabileceğine İnanıyorum

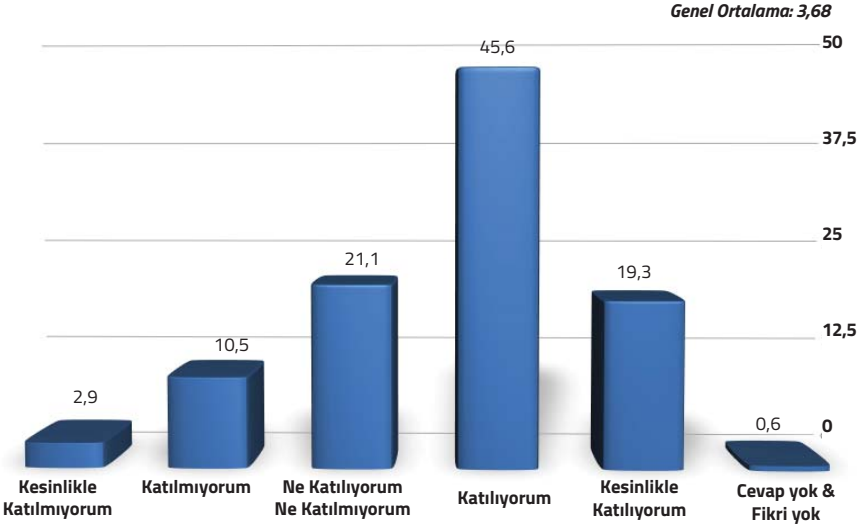

GRAFİK 24

Araştırmaya katılan bireylerin ekseriyeti, bu meclisin yeni bir anayasa yapabileceğine inanmaktadır. Katılımcıların %64,90'ı mevcut meclisin yeni bir anayasa yapabileceğine inanırken, %21,10 gibi önemli bir kesim ise bu konuda tereddüt yaşamakta, %13.4'lük bir kesim ise mevcut meclisin yeni bir anayasa yapabileceğine inanmamaktadır. Arapların, bu meclisin yeni bir anayasa yapabileceğine olan inancı, %66,38 ile etnik gruplar arasında en yüksektir. Arapları %64,90 ile Kürtler, %62,37 ile Zazalar ve %60 ile Türkler izlemektedir. Dikkat çekici nokta, tüm etnik grupların birbirlerine yakın değerlerde, bu soruya olumlu cevap vermesidir.

Başkanlık Sisteminin Kabul Edilmesi Kürt Sorununun Çözümünü Kolaylaştıracaktır

Genel Ortalama: 3,64

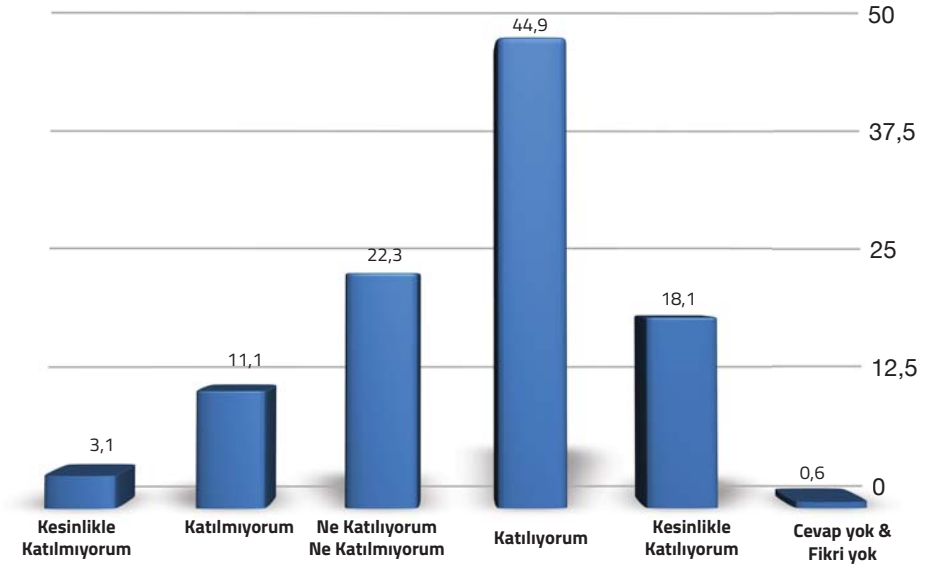

GRAFİK 25

Son günlerde tartışma konusu olan başkanlık sistemi konusunda yöneltilen, "başkanlık sisteminin kabul edilmesi Kürt sorununun çözümünü kolaylaştıracaktır" sorusuna katılımcıların %63'ü olumlu cevap verilirken, %22,30'luk bir kesim bu konuda kararsız kalmış, %14,20'si ise olumsuz cevap vermiştir. Bu sorudaki ilginç bir ayrıntı da, Kürtlerin %64,54 ile başkanlık sistemini desteklemesidir.

Sizce İçerisinde Bulunduğumuz Çözüm Sürecinde PKK Silah Bırakır Mı?

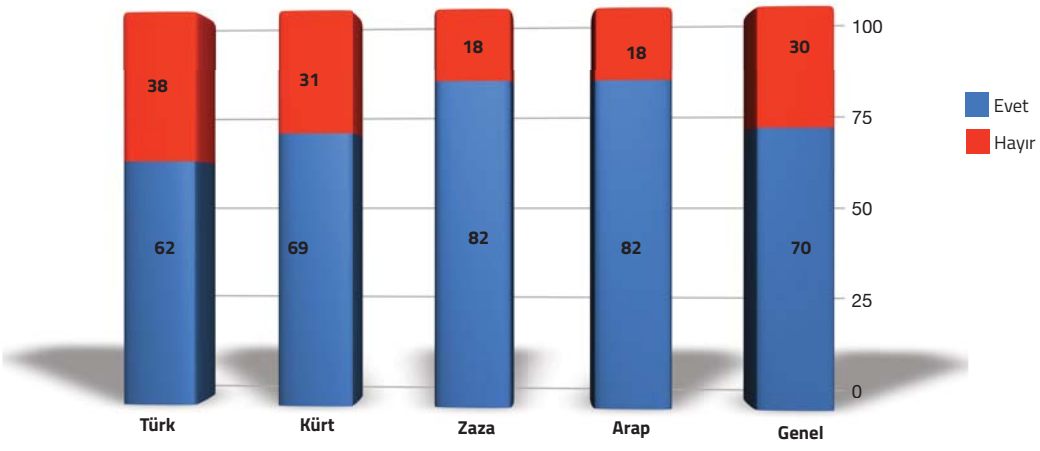

GRAFİK 26

PKK'nın sınır dışına çekildiği şu günlerde, PKK'nın kalıcı olarak silahı bırakıp, bırakmayacağı ile ilgili sorduğumuz soruya, katılımcıların %70 gibi yüksek bir kesimi "evet" demiştir. PKK'nın silah bırakabileceğine inananların oranı Zazalar ve Araplar arasında %80, Kürtler arasında %69, Türkler arasında ise %62'dir. Bu oranlar hiçte azımsanmayacak oranlardır ve PKK'nin silah bırakabileceği inancının oldukça yaygın olduğunu göstermektedir.

PKK Silah Bırakmazsa, Silah Bırakmama Nedenleri*

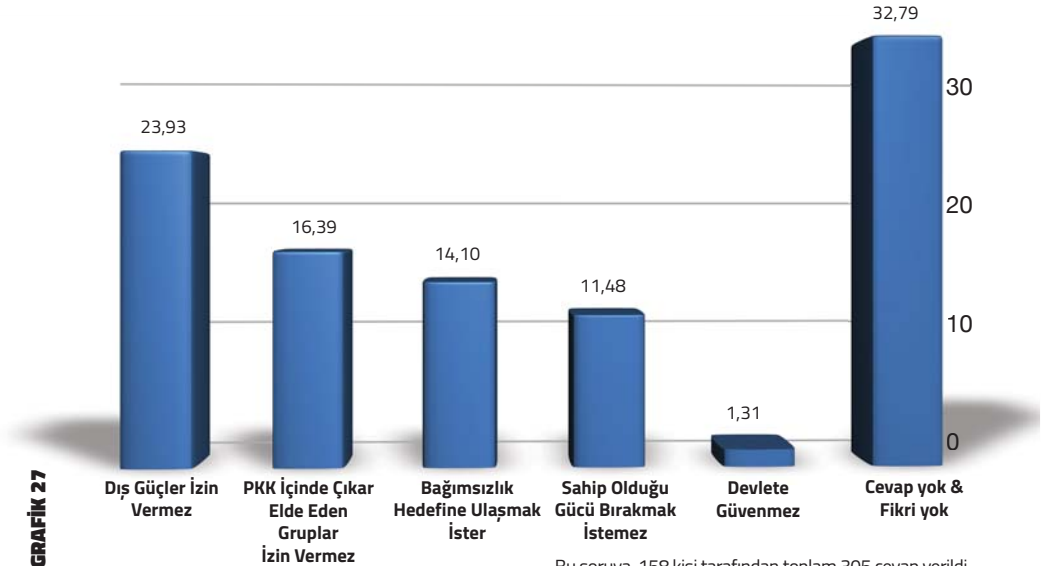

GRAFİK 27

Bu soruya, 158 kişi tarafından toplam 305 cevap verildi

PKK'nın silah bırakmayacağını belirtenlere, PKK'nın neden silah bırakmayabileceğini sorarak, halkın bu konudaki gerekçelerini öğrenmek istedik. Katılımcıların %23,93'ü "dış güçler izin vermez" derken, %16,39'u "PKK içindeki çıkar elde eden gruplar izin vermez" demiştir. %11,48'lik kesim ise "sahip olduğu gücü bırakmak istemez" yanıtını vermiştir. Fikri olmadığını belirtenlerin oranın yüksekliği, neden sorusuna cevap vermenin zorluğu ile ilgili olabilir. Ayrıca bu konudaki kafa karışıklığının da delilidir.

** Bu soruya sadece PKK'nın silah bırakmayacağını belirtenler cevap vermiştir*

Hangisi Olursa Kürt Sorunu Çözülür?

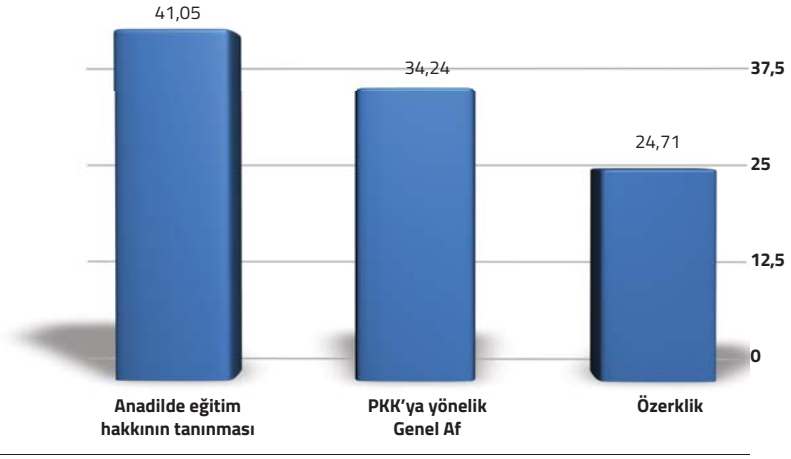

GRAFİK 28

Bu araştırmanın en önemli amaçlarından biri de, Kürt sorununun çözümü için yapılması gerekenleri tespit etmekti. Bu manada, "hangisi yolursa Kürt sorunu çözülür" sorusuna, katılımcıların %41'i "anadilde eğitim hakkının tanınması", %34,24'ü ise "PKK'ya yönelik genel af" cevabını vermiştir. Özerklik diyenlerin oranı ise %24,4 olarak çıkmıştır. Bu cevaplar, Kürt sorununun çözümü için hangi alanların öncelik teşkil ettiğini tespit eder niteliktedir. Burada iki ana mesele önce çıkmaktadır. Öncelikle, anadilde eğitim hakkı vazgeçilmez bir hak olarak görülmekte ve kültürel kimliğin devamlılığı için büyük önem taşımaktadır. İkinci olarak, toplumsal barışın sağlanması için aradaki husumetlerin giderilmesi gerekir. Kültürel haklar konusunda önemli açılımlar yapılsa dahi, devletle kavgalı hale gelmiş, devletle savaşmak üzere dağa çıkmış veya hapse düşmüş kişiler çözüm sürecine dahil edilmezse ve onlara bir kısım güvenceler verilmezse, kalıcı barışın olamayacağı ima edilmektedir. Bu nedenle, "helalleşmek" veya "genel af" gibi bir hamlenin yapılması, barışın daha sağlam temeller üzerine oturtulması bakımından önemlidir. Bu soruda dikkat çeken diğer bir nokta ise, BDP'nin onca propagandasına rağmen özerkliğin öncelikler arasında daha geride olduğu görülmesidir.

Sizce Türkiye'de Kürtler için En İyi Statü Hangisidir?

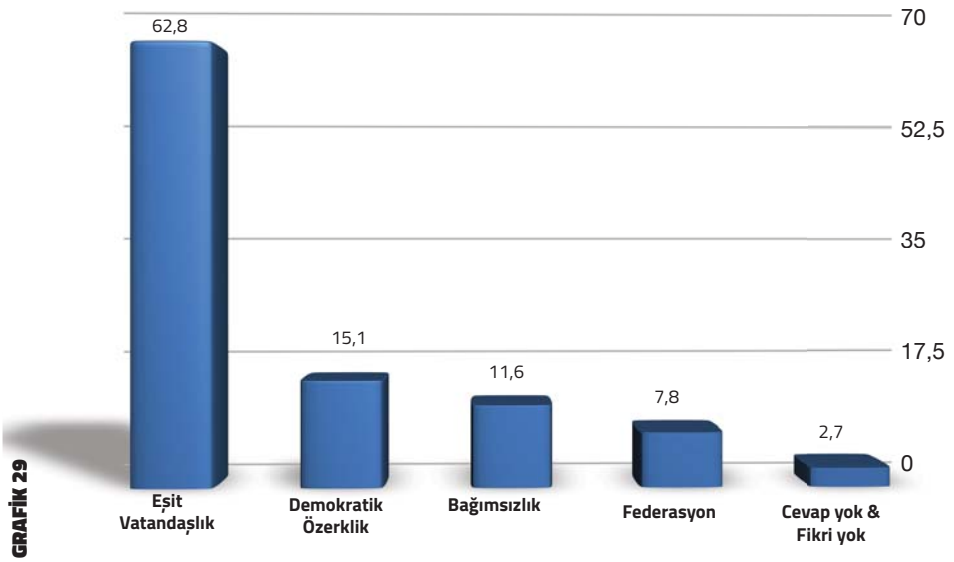

GRAFİK 29

Kürtlere verilecek hangi statünün daha iyi olacağını sorduğumuz katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu, "eşit vatandaşlık" cevabı vermiştir. Katılımcıların %62,80'i, eşit vatandaşlığın Kürtler için en iyi statü olduğunu düşünürken, %15,10'u demokratik özerkliğin, %11,60'ı bağımsızlığın, %7,80'i ise federasyonun Kürtler için en iyi statü olduğunu düşünmektedir. Bu sonuçlar, beraber yaşamayı önceleyen ve herkesin işini kolaylaştıran sonuçlardır. Bu beklentinin çatışmanın öteki tarafını oluşturan kesimin Türklerinde kabul edebileceği bir talepler olduğunu düşünüyoruz. Dolayısıyla, çözüm için eşit ve onurlu beraber yaşamın dinamikleri oluşturulmalı ve çoğulcu bir devlet anlayışı geliştirilmeli. Bu sonuçlar net bir şekilde ortaya koymaktadır ki Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yaşayan insanlar, ayrılıkçı bir statü talebinden bulunmamakta, tam aksine bütünleşmeyi ve eşitlenmeyi sağlayacak mekanizmaların kurulmasını arzulamaktadırlar.

Soruya cevap veren katılımcıların etnik grup dağılımına bakıldığında, Arapların %81,36'sı, Kürtler için en iyi statünün eşit vatandaşlık olduğunu söylerken, bu oran Kürtlerde %61,29,Zazalarda %69,95, Türklerde ise %73,8'dir. Kürtler için en iyi statünün demokratik özerklik olduğunu düşünen Kürtlerin oranı %16,74, Zazalarda %17,10, Türklerde %11,8, Araplarda ise %6,78'dir. Kürtler için en iyi statünün bağımsızlık olduğunu düşünen Kürtlerin oranı %12,72, Zazalarda %9,84, Türklerde %9,71, Araplarda ise 8,47'dir. Federasyonun en iyi statü olabileceğini düşünen Kürtlerin oranı %9,26, Türklerde 5,29, Araplarda 3,39, Zazalarda ise %3,11'dir.

Tüm bu seçeneklere bakıldığında, şöyle bir fotoğraf ortaya çıkmaktadır. Kürtler için en iyi statünün eşit vatandaşlık olduğu net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Eşit vatandaşlık dışı seçeneklerin sadece Kürtler tarafından değil, diğer etnik gruplar tarafından da dile getirilmesi demokratik özerklik, federasyon ve bağımsızlık gibi seçeneklerin mutlak anlamda arzulandığı anlamına gelmemektedir. Burada odaklanılması gereken nokta, Kürtlerin ne kadarının eşit vatandaşlık dışı seçenekleri Kürtler için en iyi statü olarak görmeleri konusu değildir. Bunun yerine, acaba Kürtler ile diğer etnik gruplar arasında büyük fark var mıdır? Yoksa yok mudur? Kürtler arasında eşit vatandaşlığın en iyi statü olarak görülme oranı %61,29 iken bu oran Türkler arasında %73,8 olarak çıkmaktadır. Aradaki fark, %12,51'dir. Bu da çok anlamlı bir fark değildir. Farkın azlığı, arada bir duygusal kopuşun olmadığına işaret etmektedir. Nitekim Türkler, Zazalar ve Araplar arasında da Kürtler için en iyi statünün demokratik özerklik, federasyon ve bağımsızlık olduğunu düşünenler bulunmaktadır. Bu bir arzu veya temenniden ziyade, bir fikirde olabilir.

Devlet ile PKK Arasında Yaşanan Çatışmalardan Dolayı Kişisel Olarak Herhangi Bir Zarar Gördünüz Mü?

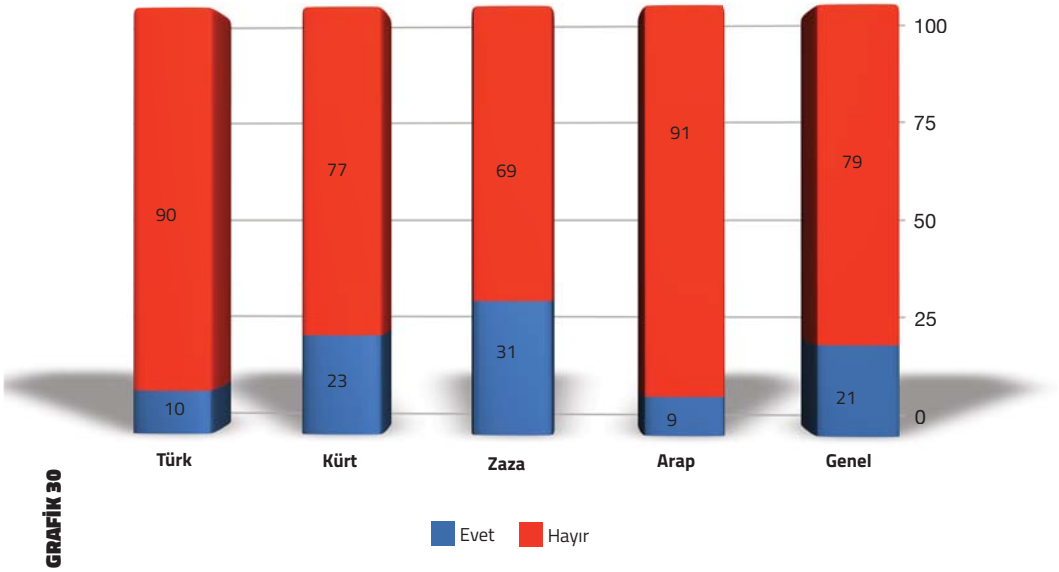

GRAFİK 30

Katılımcılara yöneltilen bu soruda, 30 yılı aşkın çatışma sürecinde kişisel olarak herhangi bir zarar görüp, görmediklerini sorduk. Burada kişisel zararın cinsi, boyutu veya niteliği özellikle belirtilmemiş, insanların kendi tanımlamalarına bırakılmıştır.Katılımcıların %21'i çatışmalarda kişisel olarak zarar gördüğünü belirtmiştir.Bu oran en yüksek Zazalar arasında çıkmıştır. Zazaların %31'i, Kürtlerin %23'ü, Türklerin %10'u ve Arapların %9'u zarar gördüklerini belirtmiştir. Zazalar arasında en yüksek çıkması hayli ilginçtir ve araştırmaya değer bir konudur. Zazalar arasında kişisel zarar gördüğünü ifade edenlerin miktarı Türklerin üç katı iken, Kürtler arasında Türklerin iki katıdır. Ayrıca her etnik grubun zarar gördüğünü belirtmesi, çatışma ortamının herkesi etkilediğinin açık bir kanıtıdır.

Değerlendirme: Çözüm ve Kürt Toplumunun Taleplerini Anlamak

Kürt sorunu, Türkiye tarihinin en kanlı ve en zorlu sorunu. Toplumun ileriye yürümesini engelleyen bir pranga. Kaybedeni çok, kazananı olmayan bir sorun. Şimdi Türkiye, tarihinde ilk kez bu sorunu demokratik yollarla çözmeyi deniyor. Çok daha önce denemesi gerekeni şimdi yapıyor. Kavga ve şiddete doymuş bir topluma yeni bir soluk sunuyor.

Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları Güneydoğu ve Doğu Anadolu halkı, Kürt'ü, Türk'ü, Zaza'sı ve Arap'ı ile çözüm sürecine tam destek veriyor. Bunu, hem çözüm konusundaki iyimserliği (%84) ile hem de barışın aktörlerine verilen destekle ortaya koyuyor. Hükümetin Kürt sorununun çözümü konusunda attığı adımları, samimi bulmayanların oranı sadece %15. Son on yılda Kürt sorununun demokratik çözümü konusunda önemli adımların atıldığının düşünülmesi (%71), hükümetin Kürt sorunu politikasının desteklendiğinin diğer bir kanıtı.

Barış sürecinin en önemli aktörü Başbakan Recep Tayyip Erdoğan. Türkiye tarihi boyunca ilk defa bir başbakan, sorunun demokratik yollardan çözümü için elini bu denli taşın altına koyuyor. Yıllarca halı altına süpürülmüş bir sorunu, cesaretle çözmeye çalışıyor. Bölge halkı, Erdoğan'ın cesaretinin ve çabasının farkında. Bu nedenle, Erdoğan'ın sorunu çözme potansiyeli ve kararlılığı sadece bölgedeki Türkler tarafından desteklenmiyor, aynı zamanda Kürtler, Araplar ve Zazalar da Erdoğan'daki bu kararlılığı ve gücü hissediyor ve destek veriyor. Örneğin Kürtlerin, Erdoğan'ın isterse sorunu çözebileceğine dair kanaatleri (%79,51), Türklerin kanaatinin (%62) ötesinde. Hükümet, meclis, muhalefet ve askerin seçenekler arasında olduğu bir soruda, Kürt sorununun çözümünde Erdoğan'ı asıl muhatap olarak görenlerin oranı %77. Bu anlamda, Erdoğan devlet ve hükümet cenahının tartışmasız aktörü olarak görülüyor.

CHP ve MHP'nin çözüm sürecine katkı sağlamaması ve hükümetin attığı adımları her fırsatta eleştirmesi, onları bölge halkı nazarında çözüm karşıtı olarak göstermektedir. CHP ve MHP'nin çözüm sürecindeki tutumları, bölge halkı nezdinde zaten düşük olan desteklerini daha da düşürmüş gözüküyor. CHP ve MHP, çözüm sürecinin negatif aktörleri olarak görülmekte ve barış sürecini sabote edebilecek bir konumda değerlendirilmektedirler. Nitekim hem CHP'nin (%88) hem de MHP'nin bu süreçteki tutumunu engelleyici bulanların oranı (%94) oldukça yüksek. MHP'nin süreç karşıtı bir pozisyon alması ve söylemlerini sertleştirmesi, bölge halkı tarafından süreci sabote edebilecek en önemli tehdit (%33) olarak görülmesine neden olmaktadır. CHP de süreci baltalayabilecek bir tehdit (%26) olarak görülüyor.

CHP ve MHP'nin çözümü sabote edebilecek bir potansiyel taşıdıkları düşüncesi, onların hükümet karşıtı söylemleri ve milliyetçi dalgaya hitap etme kaygıları ile açıklanabilir. Her ne kadar

daha düşük oranlarda çıksa da, derin devlet (%15) ve dış güçlerin (%14) süreci sabote edebileceği kaygısı da dikkate değer bir veridir. Çünkü bu tür yapıların günlük siyasi tartışmalarda direk bir şekilde yer almaları söz konusu değildir. Ancak toplum nazarında, süreci baltalayabilecek karanlık yapılar olarak görülmeleri, bu tehdit algısının anlaşılması gerektiğini ima etmektedir. Türkiye'nin yakın geçmişindeki karanlık olaylar, bölge halkının kolektif hafızasında önemli bir yer edinmişe benziyor. Özellikle Türkiye'nin Kürt sorununun çözümü konusunda kararlı adımlar atmaya niyetlendiği dönemlerde meydana gelen olaylar, bu kaygıların yersiz olmadığını gösteriyor. Nitekim, Reyhanlı Saldırısı birçok insanın kafasında, yeni çatışma alanlarının oluşturulabileceği kaygısını güçlendirmektedir.

Kürt siyasi hareketinin en önemli aktörü ise Abdullah Öcalan. Öcalan'ın PKK ve Kandil üzerindeki etkisinin silah bıraktıracak düzeyde olduğunu düşünenlerin oranı %71. Yıllarca tutuklu olan Öcalan'ın PKK üzerindeki etkisi, bölge halkı tarafından kabul edilen bir gerçek. Nitekim, sürecin işleyişine baktığımızda, bir kısım aykırı seslere rağmen, hem PKK hem de BDP Öcalan'ın çizdiği çerçevenin dışına çıkmadı.

Araştırma sonuçları, BDP'nin barış sürecindeki söylem ve politikaların büyük ölçüde onaylandığı göstermektedir. Nitekim BDP'nin çözüm sürecindeki tutumu, büyük ölçüde (%86,1) destekleyici bulunuyor. Bu oran araştırmaya katılan Türkler arasında bile %65 civarı. Bu da, makul politikaların toplumun farklı kesimleri arasında da kabul görebileceğinin kanıtı.

Türkiye, Kürt sorunu konusunda iç barışı sağlamak için önemli bir dönemeçten geçiyor. Ancak bu dönemeci, güvenli bir şekilde atlatması oldukça kritik. Çözüm konusunda yüksek bir beklentinin varlığı (%84,25), tarafların üzerine düşeni yapmaması durumunda, bölge halkının büyük bir hayal kırıklığı yaşayabileceğini ima ediyor. Nitekim araştırmamıza katılanların büyük bir bölümü (%76), eğer hükümet çözüm için üzerine düşeni yapmazsa, büyük bir hayal kırıklığı yaşayacağını ifade ediyor. Benzer şekilde, eğer PKK çözüm için üzerini düşeni yapmazsa büyük hayal kırıklığı yaşayacaklarını söyleyenlerin oranı (%74) da bir hayli yüksek. Dolayısıyla, Kürt sorunun çözümü noktasında büyük bir beklenti oluşmuş durumda ve çözümün akamete uğraması durumunda telafisi zor bir güven bunalımının oluşabileceğini unutmamak gerekir.

Bu anlamda, gerek hükümet/devlet cenahının, gerekse BDP/PKK cenahının, müşterek noktalarda buluşmasında büyük yarar var. Yaptığımız araştırma, çözüm için müşterek noktaları tespit eder nitelikte. Ortaya çıkan müşterek noktalar, çözümü kolaylaştıran talepler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, anadilde eğitim hakkı (%41) en önemli öncelik olarak öne çıkıyor. Anadilde eğitim hakkı, temel bir insan hakkı. Bu hakkın öncelenmesi, aynı zamanda demokratik bir duruşu ifade ediyor. Gasp edilen bir hakkın, verilmesinin istenmesi kadar meşru bir talep olamaz.

Araştırmada Kürt sorununun kalıcı çözümü için önerilen ikinci önemli talep ise genel af (%34). On yıllardır süren bir çatışmanın temsilcilerine öfke duyulması, anlaşılır bir tepkidir. Ancak unutmamak gerekir ki öfke çözüm üretmiyor. Otuz yılı aşkın devam eden bir çatışmayı sona erdirmenin yolu, o çatışmayı sürdürenleri öldürmeye devam etmek değildir. Bir yerde durmaya ve sizinle çatışanları, çatışmasızlığa ikna etmeniz gerekiyor. Bu anlamda, öngördüğünüz barış, eğer sizinle çatışmayı dava haline getirmiş ve bu yolda ölmeyi göze almış bir kesime de umut vermiyorsa, kalıcı barışı sağlayamazsınız. Türkiye bu konuda rasyonel bir karar vermek zorunda. Ya savaşmaya devam edecek ya da savaştığı insanlara beraber yaşamanın zeminini sağlayacak. Savaşmaya devam etmenin bir çözüm olmadığını 30 yıldır gördük. Devlet ve hükümet, çatışmayı bitirecek ve ayrışmanın önüne geçecek bir formül geliştirmek zorunda. Af ya da hellalleşme, yeni bir sayfanın açılması ve ortak bir geleceğin kurulması anlamına geliyor. Buna karşı olan toplumsal kesimlerin kaygıları dinlenmeli, kaygıları giderilmeli ve kalıcı barış için helalleşmenin ve yeniden kucaklaşmanın formülü üretilmeli.

Yeni bir anayasanın hazırlanması, Kürt sorununun çözümü için büyük bir önem taşımakta-

dır. Nitekim araştırmaya katılanların büyük bölümü (%67,2), yeni anayasanın Kürt sorununun çözümünde kritik bir etkiye sahip olduğuna inanmaktadır. Ayrıca Akil İnsanlar Heyeti'nin çözüm sürecine katkı sağlayacağını düşünenlerin oranı ise %62 civarında olması, çözüm için oluşturulan mekanizmaların onaylandığı anlamına gelmektedir.

Barış ve beraber yaşamanın bir de Kürt siyasi hareketine bakan boyutu var. Yıllarca Kürt hak ve özgürlüklerini savunmuş olabilirler. Ancak bu onların, tepeden inmeci modernistler gibi davranıp, jakoben bir tutum sergilemeleri anlamına gelmez. Türk Kemalistler gibi toplumu, hamur gibi yoğrulan ve biçim verilen bir nesne olarak göremezler. Bu araştırmanın ortaya koyduğu en önemli sonuç şu: Kürtler, Türklerle beraber yaşamak istiyorlar. Ama bunu hür ve eşit bir şekilde yapmak istiyorlar. Bu anlamda, Kürt sorunun çözümü için öne çıkan anadilde eğitim hakkı ve genel af, sonuç odaklı ve barışı hedefleyen taleplerdir.

Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun, Kürtler için en iyi statü olarak eşit vatandaşlığı (%62,8) görmesi, çözüm odaklı ve barışı arzulayan bir yaklaşımdır. Demokratik özerklik (%15), federasyon (%7,8) ve bağımsızlık (%11,6) gibi seçeneklerin daha düşük oranlarda çıkması, beraber yaşama arzusunu ima etmektedir. Ancak beraber yaşamanın koşulu ise eşit olmaktır. Eşitsiz bir toplumda, barışın ve huzurun olması mümkün değildir. Kürtler, hem barışı hem de eşit ve onurlu bir beraber yaşamı istiyorlar. Bu manada, devletin, hükümetin ve muhalefetin, Kürtlerin bu makul ve çözüm odaklı taleplerine kulak vermesi ve Türkiye kamuoyunu barışa hazırlaması gerekir.

Öte yandan, Kürt siyasi hareketinin de Kürtlerin talepleri ile kendi siyasi hedefleri arasındaki makası daraltması gerekir. Kürtler, Türklerden ayrı olmak istemiyorlar. Bu anlamda, BDP'nin söylemlerinin barışı ve beraber yaşamayı öncelemesi gerekir. Dayatmacı yaklaşımların toplumu gerdiği, barışı güçleştirdiği ve demokrasiyi zora soktuğunu unutmamalılar. BDP, bölgede birçok belediye başkanlığını elinde bulunduruyor. BDP'lilerin, farklı toplumsal kesimlere, karşı tahammülsüz oldukları yönünde önemli eleştiriler var. Bu nedenle, çoğulcu söylemler ve politikalar geliştirmeleri, rakipleri konumundaki kesimlere tahammül göstermeleri ve daha içermeci bir yaklaşım sergilemeleri oldukça önemli. Nitekim, araştırmada Kürt siyasi hareketinin eksiklikleri nedir diye sorulduğunda, halkın taleplerine kulak vermedikleri, ne istediklerini bilmedikleri, hep çıtayı yüksek tutarak çözümü zorlaştırdıkları, atılan adımları takdir etmedikleri, Türkleri ürküttükleri yönünde önemli eleştiriler var.

Sonuç olarak, bir kısım kaygılara rağmen bölge halkının, yüzyıllık Kürt sorununun çözümü konusunda büyük bir beklentisi var. Çözümsüzlüğün büyük bir hayal kırıklığına neden olacağı, araştırmamızda net olarak ortaya çıkmaktadır. Hükümetin, çözüm için başlattığı yeni sürecin büyük ölçüde onaylandığını ve başbakan Erdoğan'ın çözümün en önemli aktörü olarak görüldüğünü belirtmekte fayda var. Öcalan'ın PKK/Kandil üzerindeki etkisinin, silahları bıraktıracak düzeyde görülmesi, ayrıca önemli. Bu, Öcalan'ın süreçteki rolünü teyit eder nitelikte. Anadilde eğitim hakkı ve genel affın, barışın en önemli bileşenleri olarak görülmesi, çözüm için yol haritasının ne olması gerektiği konusunda da ipuçları sunmaktadır. Ayrıca Kürtlerin, demokratik özerklik, federasyon ve bağımsızlık gibi seçeneklerden ziyade, eşit vatandaşlığı kendileri için en iyi statü olarak görmeleri, çözümü kolaylaştıran, beraber yaşamayı önceleyen ve Türkiye'nin batısını ikna etmeyi sağlayacak bir yaklaşımdır. Umarız Türkiye, Kürt sorununun çözümü konusunda oluşan bu iyimser havayı heba etmez. Çoğulcu bir yapı geliştirerek, herkesin kendini hür ve eşit hissettiği demokratik bir ülke olur.

PUPLIC PERCEPTIONS ON KURDISH QUESTION AND SOLUTION PROCESS

Aim and Scope

The main purpose of this study is to show how the Kurdish Question and the solution process are being perceived in the predominantly Kurdish-populated cities in the Eastern Anatolia and South Eastern Anatolia regions of Turkey. The study seeks answers to mainly three questions: whether the people in the region support the new process commenced for the solution of the Kurdish Question, determining the actors of the solution and the deadlock, and specifying the steps required for a permanent solution.

The study consists of four main sections. These sections can be classified as the demographics, the evaluation of the solution process, the identification of the actors of the solution, and the exploration of the constituents of the solution.

Methodology

The target group for the study is the population aged 18 and older in the predominantly Kurdish-populated regions. The sample group consists of 2985 people selected from 13 provinces in the East Anatolia and South East Anatolia regions. The data has been collected by means of face-to-face (F2F) surveys. The data collection period in the field started on 3 April 2013 and was completed on 26 April 2013. Subsequently, the data entry has been carried out and the findings of the research have been compiled into a report.

Findings

Demographics

The gender distribution in the study is of 54% male to 46% female. The age distribution of the participants is as follows: 26.1% between the ages of 18 and 25, 29.2% are between the ages of 26-35, 18.5% are between the ages of 36-45, 12.7% between the ages of 46-55, 8.9 between the ages of 56-65, and 4.2% at the age of 66 and older. The overwhelming majority of the survey participants consist of high-school and primary school graduates. According to the figures, 35% of the participants are primary school graduates whereas the 32% high-school graduates. While the higher education graduates or higher education students constitute 16% of the study group, those who are literate but not primary school graduates and those who are illiterate constitute 17% of the participants. 75% of the survey participants identify themselves as having Kurdish origin, 12% Turkish, 7% Zaza and 6% Arabic origins. 57% of the participants define Kurdish as the language spoken in their household, 31% Turkish, 5% Zaza, 4% Arabic and 3% Turkish-Kurdish languages.

Evaluation of the Solution Process

Approximately 84% of the survey participants are optimistic with respect to the solution of the Kurdish Question. We observe that the government's attempts at the new peace process are seen as sincere (68.35%). The high level of optimism with respect to the solution to the Kurdish Question could lead to great disappointment in case of any possible deadlock. Indeed, the rate of those who say "I will be deeply disappointed if the government does not perform its part" is 76% whereas the rate of those who say "I will be deeply disappointed if the PKK does not perform its part" is 74%. The rate of those who believe that the PKK can lay down arms is approximately 70%. This rate is 62% among Turks while 69% among Kurds, and rises up to 82% among Arabs and Zazas.

We observe that the steps having been taken in the last ten years for a solution to the Kurdish Question have a high rate of approval (72%). The rate of those who believe that the Commission of Rational People will contribute to the solution process is 62%. Looking at the data, we can state that the steps taken towards a solution are being supported substantively, there is a high level of optimism, and the mechanisms created for solution are being approved. One should not ignore that in the case of a deadlock a great disappointment will be inevitable.

Views on the Actors in the Solution Process

The most prominent actor in the solution process is the Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan. 77.69% of the survey participants says "Erdoğan can solve the Kurdish problem if he wants to." This rate is higher among Kurds than it is among Turks. Similarly, 68.9% of those who answer the question "who is the most important actor on the side of the state" chose Recep Tayyip Erdoğan. The opposition parties have a support rate lower than 1%. The government with the rate of 14.9% and the parliament with the rate of 10.8% are seen as other important actors on the side of the state. One should also note that the attitudes of the main opposition party the Republican People's Party (CHP) and the Nationalist Movement Party (MHP) are largely considered as deterrent (CHP 88.3% and MHP 94.4%). Furthermore, the study shows that both the CHP (32.9%) and the MHP (26.2%) are considered to be in a position to undermine the solution. On the other hand, Abdullah Öcalan is seen the most important actor in the Kurdish political movement. 73.33% of the survey participants are of the opinion that PKK will lay down arms if Öcalan wants so.

Constituents of the Solution and Expectations

The majority of the survey participants (67.2%) believe that the new constitution has a critical role in the solution to the Kurdish problem, and that the current parliament is able to draft a new constitution (65%). There are very interesting findings in terms of the actions to be taken in the course of solution. With regards to the question "which of the following can solve the Kurdish Problem?" education in mother language receives the highest support at 41%. General amnesty towards the PKK stands at 34.4% whereas the Democratic Autonomy finds 24.71% support. Similarly, among the survey participants, the 62.8% support equal citizenship, 15.10% democratic autonomy, the 11.6% independence, and 7.8% think of a federation as the best status to be recognized for Kurds.

The results of the study clearly show the hints for the solution. The right to education in mother language and general amnesty are seen as the most important actions to be taken for peace. Especially, education in mother language comes to prominence as the most important demand. Moreover, the fact that equal citizenship is seen as the best status to be recognized for Kurds by the vast majority presents an approach facilitating peace. The fact that equal citizenship is seen as the best status to be recognized in a political atmosphere where the Turkish problem becomes more prominent is a finding, which makes everything easier for everyone, sets the stage for negotiations, and prioritizes justice.

VEKOLÎNA TÊGIHÎŞTINA **PIRSGIRÊKA KURD Û PÊVAJOYA ÇARESERIYÊ**

Mebest û Berfirehî

Ev vekolîn mebesta wê bide diyarkirin ku li deverên Rojhilatê Anatoliyayê û Başûrê Rojhilatê Anatoliyayê, bajarên ku exlebe Kurd lê dijîn, pirsgirêka Kurd û pêvajoya çareseriyê çawa tê fahmkirin. Ev vekolîna, giranî li bersiva sê pirsan digere. Evana weha tên diyar kirin; gelê heremê pîberiya pêvajoya nû ya çareseriya pirsa Kurd dikin nakin, lehengên çareseriyê û asêkirinê kî ne, seba çareyeke mayende divê çi tişt bêne kirin.

Ev vekolîna ji çar beşan pêk tê. Evana weha tên çînkirin; belavbûna demografîk, helsengandina pêvajoya çareseriyê, nasandina lehengên çareseriyê û eşkerekirina parçebendên çareseriyê.

Rêbaz

Girseya armanca vê vekolînê, deverên exlebe Kurd lê dijîn nifûsa ku jîyê wan 18 û berjor e. Nimûnedarî jî grûpeke 2985 kesane ye ku ji bajarên Rojhilatê Anatoliyayê û Başûrê Rojhilatê Anatoliyayê hatiye hilbijatin. Hilgirî bi rêbaza anketa rûberû (F2F) hatine komkirin. Pêvajoya komkirina hilgiriyê li sehê di 3 Nîsan 2013an de dest pê kiriye û 26 Nîsan 2013an de teva bûye. Piştre hilgirî hatine cihkirin û dîtinên vekolînê weke raporekê amade bûye.

Dîtinîn

Rewşa Demografîk

Beşdarên vekolîna %54 mêr, %46 jin in. Grûbên beşdar %26,1 18-35 salî, %29,2 25-26 salî, %18,5 36-45 salî, %12,7 46-55 salî, %8,9 56-65 salî, %4,2 jî 66 salî û berjortir in. Beşdarên vekolînê exlebe xwendayê lîse û dibistana seretayî ne. Li gorî vê beşdar %35, xwendayê dibistana seretayî %32 jî lîse nin. Kesên xwendayê Xwendina bilind in an xwendina bilind dikudînin rêjaya wan %16 e, kesên ku xwendin û nivîsandinê dizanin lê ne xwendayê dibistana seretayî ne rêjeya wan %17 ye. Beşdarên vekolînê diyar kirine ku zimanê li malê pê dipeyivin %57 Kurdî, %31 Tirkî, %5 Dimilî, %4 Erebî û %3 Tirkî-Kurdî ye.

Helsengandina Pêvajoya Çareseriyê

Beşdarên vekolînê, nêzîka %84ê wan tînin diyar ku ji pêvajoya çareseriyê hêvîdar in. Em dibînin pêngavên hikûmetê yên seba pêvajoya aştiyê samîmî tê dîtin (%68,35). Di mijara çareseriya pirsa Kurdî de vê hêvîdariya pirr ku guman çareseriyê derkeve, ewê bibe sebebê hêvîşikestineke mezin. Jixwe, li gel kesên ku dibêjin "ku hikûmet tiştê li pahra wê dikeve bi cih neîne ezê pirr hêvîşikestî bibim" rêjeya wan %76 e, kesên ku dibêjin "ku PKK tiştê li pahra wê dikeve bi cih neîne ezê pirr hêvîşikestî bibim" rêjeya wan %74 e. Kesên ku baweriya wan heye PKK silehê daîne rêjeya wan %70 ye. Di nav Tirkan de tevî ku ev rêje li dor %62 ye, di nav Kurdan de %69 e. Di nav Ereban û Dimilan de ev rêje weke %82 dertê pêş.

Di mijara çareseriya pirsa Kurdî de, gavên hatine avêtin van deh salên dawî em dibînin pirranî (%72) rast dibînin. Kesên hêviya wan heye ku Mirovên Aqilmend ewê faydeyê bigihînin pêvajoyê rêjeya wan nêzî %62 ye. Em dikarin bêjin ku van hilgiriyana (dane) diyar didin ku pirranî pîberiyê didine van bervehatinên çareseriyê, hêvîdarî mezin e û mekanizmayên pêk hatine rast tên dîtin. Divê neyê jibîrkirin ku çareseriyek pêk neyê ewê bêhêvtiyeke mezin derkeve meydanê.

Rewşa Lêhengan Di Pêvajoya Çareseriyê De

Lehengê pêvajoya çareseriyê Serwezîr Recep Tayyip Erdogan e. Beşdarên vekolînê, %77,69 dibêjin "Erdogan bixwaze dikare pirsa Kurdî çareser bike". Rêjeya van kesan di nav Kurdan de ji Tirkan pirrtir e. Dîsa "di eniya dewletê de lehengê mezintirîn ê çareseriyê kî ye" yên bersivê didin vê pirsê %68,9 dibêjin Recep Tayyip Erdogan e. Yên pîberiyê didin partiyên muxalefetê rêjeya wan di binya %1 e. Hikûmet bi rêjeya %14,9 û Meclis bi rêjeya %10,8 jî wek lehengên dî yên eniya dewletê têne dîtin. Divê wek nîşe biê girtin ku tevgera partiya bingehîn a muxalefetê û MHP bi rêjeyeke giran (CHP %88,3 û MHP %94,4) di rewşa astenga li ber çareseriyê de tên dîtin. Hetta pirr balkêş e MHPê (%32,9) û CHPê (26,2) di rewşa sabotekirina çareseriyê têne dîtin. Ji milê din ve, di nav bizava siyasî ya Kurd de lehengê pêştirîn Abdullah Ocalan e. Beşdarvanên vekolînê %73,33 nêrîna wan ew e ku "Ocalan bixwaze çêdibe ku PKK silehê daîne".

Parçebendên Çareseriyê û Hêvîdarî

Pirraniya birra kesên beşdar ên vê vekolînê (%67,2), destûra nû seba çareseriya pirsgirêka Kurd xwedî bandoreke jiyandarî dibînin û (%65) bawer dikin ku meclisa hazir jî dikarin destûreke nuh çêbike. Di xebatên ku dê seba çareseriyê biên kirin de jî meriv rastî dîtinên balkêş tê. Di vî warî de seba pirsa "kîjan were kirin pirsa Kurdî dê çareser bibe" meriv lê dinêre bersiva rêjeya perdewerdeya bi zimanê makî (%41) li serî dertê pêş. Efûya giştî seba PKK %34,4, xweseriya demokratik %24,71 derdikeve. Mijareke din a girêdayî vê hilgiriyê (done) jî mijara ji bo Kurdan kîjan statu baştir e. Kesên beşdarî vekolînê bûne, ji bo Kurdan wek statuya baştirîn a ku divê biê naskirin %62,8 hemwelatiya wekhev, %15,10 xweseriya demokratîk, %11,6 serbixwebûn, %7,8 jî federasyonê dibînin.

Encamên vekolînê serrişteyên çareseriyê eşkere datînin meydanê. Mafê perwerdeya bi zimanê makî û efûya giştî, jibo aştiyê wek gavên herî girîng ku divê biên avêtin tê dîtin. Nemaze perwerdeya bi zimanê makî wek daxwaza girîngtirîn dertê pêş. Ji bilî vê, ji bo Kurdan statuya herî baş, bi pirraniyeke pestane xwestina naskirina hemwelatiya wekhev, wek bervehatineke ku çareseriyê hêsan bike derdike meydanê. Di hewayeke wiha polîtîk de ku pirsgirêka Tirk her ku diçe bilindtir dibe, ev fikra hemwelatiya wekhev ku wek statuya herî baş biê dîtin, wê karê herkesî hêsan bike, wê pêşiya muzakereyan veke û pêşdariyê bide adaletê.

Doç. Dr. İlhan Kaya

Lisans eğitimini Atatürk Üniversitesi, lisansüstü eğitimini ise Florida Eyalet Üniversitesinde tamamlayan İlhan Kaya, aynı üniversitede beş yıl beşeri ve kültürel coğrafya dersleri verdi. Birleşmiş Milletler, Florida Ekonomi Bakanlığı ve Florida Çevre Bakanlığı'nda kısa sürelerle çalışan İlhan Kaya, 2004 yılında Türkiye'ye dönerek Dicle Üniversitesinde öğretim üyesi olarak göreve başladı. Halen aynı üniversitede çalışmaya devam eden Kaya, azınlıklar, etnik ve dini kimlikler, Kürt sorunu, uluslararası güç ve seçim coğrafyası gibi konularda çalışmalar yürütmektedir. Kaya'nın, ulusal ve uluslararası dergi ve kitaplarda yayınlanmış birçok çalışması bulunmaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Hasan Aydın

Lisans eğitimini İngilizce öğretmenliği alanında tamamlayan Hasan Aydın, yüksek lisansını (2007) ve doktorasını (2011) Nevada Üniversitesinde onur derecesiyle tamamladı. Nevada Üniversitesinde dört yıl boyunca araştırma görevlisi olarak da çalışan Aydın, 2011 yılından itibaren Yıldız Teknik Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. Aydın, çok kültürlü eğitim, anadilde eğitim (İki Dilli Eğitim), etnik kimlik, kültürel asimilasyon ve uyum, demokrasi, vatandaşlık ve azınlık hakları, eğitim program ve müfredatları geliştirme ve öğretmen yetiştirme konularında çalışmalar yürütmektedir. Birçok makalesi ulusal ve uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan Aydın, aynı zamanda birçok uluslararası dergide hakemlik yapmaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Metin Gültekin

1972 Elazığ / Ağın doğumlu. Orta öğretimini Arapgir Lisesi'nde tamamladı. Lisans ve lisansüstü eğitimlerini Fırat Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde tamamladı. 2003 yılında Dicle Üniversitesi Sosyoloji Bölümüne araştırma görevlisi olarak atandı. 2008 yılında aynı bölümde Yardımcı Doçent unvanını aldı. Halen aynı görevine devam etmektedir.

©UKAM YAYINLARI HAZİRAN 2013

UKAM
ULUSLARARASI KÜLTÜREL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

©UKAM YAYINLARI HAZİRAN 2013
19 Mayıs Mah. Büyükdere Cad. Balçıktarlası Sok.
Tanlı Han No:1 Kat: 6 Daire: 6 34360 Şişli, İSTANBUL
Tel: +90 212 2470682 Fax: +90 212 2470681
info@ukam.org www.ukam.org

©UKAM YAYINLARI HAZİRAN 2013